

ŽIGA

subotički dvojtjednik

Godina I. • Broj 13 • 31. prosinca 1994. • Cijena 1 dinar

Buran završetak godine u Skupštini općine **REDOVITE SJEDNICE U SJENCI IZVANREDNIH**

Početak 21. redovite sjednice Skupštine općine, održanoj 22. prosinca, protekao je u jednoipolsatnom usvajanju dnevnog reda. Naime, od 18 predviđenih, u dnevni red je od strane **Blaška Gabrića** predloženo unošenje točke u kojoj bi se raspravljalo o aktualnoj energetske situaciji, te o posljednjoj raciji na buvljaku.

Ovaj prijedlog nije uvršten u dnevni red, ali su ga odbornici prihvatili kao potrebnog za izvanredno sazivanje sjednica Skupštine općine, i to: o stanju glede distribucije električne energije za 23., a u povodu racije na buvljaku za 27. prosinca.

Nakon toga prešlo se na dnevni red u kojemu većih nesuglasica među odbornicima nije bilo. Najviše polemike vođeno je oko 10. točke u kojoj se raspravljalo o stanju zdravstvene službe u Zdravstvenom centru Subotica. Tako je **dr. Rodoljub Đurić** (SPS) istaknuo da je razina zdravstvene zaštite u Subotici jedna od najviših u Jugoslaviji, ali da se treba pristupiti određivanju lokacije za izgradnju stanice hitne medicinske pomoći u kojoj bi se dužnosti općine, kao osnivača, trebale točno odrediti. Na to je reagirao gradonačelnik **József Kasza**, istaknuvši da je iz prijedloga SPS-a brisana obveza Republike, a sve svaljeno na leđa osnivača, tj. općine. Stoga se gospodin Kasza založio da se točno

precizira koliki će procentualni iznos davati općina, a koliki republički Zavod za zdravstvo. Dr. Đurić je naglasio da republički Zavod za zdravstvo u ovom momentu izdvaja maksimum sredstava, a da od općine u ovoj godini Zdravstveni centar u Subotici nije dobio ni dinara, ukoliko se izuzme brisanje duga prema „Toplani” koji centar ima. Također je u ime Zdravstvenog centra Subotica javno izražena zahvala svim humanitarnim organizacijama, općini i privatnim licima koji su nesebično pomagali rad ove ustanove. I 13. točka dnevnog reda, u kojoj se raspravljalo o imenovanju **Čedomira Kilibarde** za glavnog urednika programa na srpskom jeziku Radio Subotice, protekla je u razmjerno mirnom tonu. Osim prijedloga **Ference Sinkovitsa** (SVM) da se pored glavnog urednika na srpskom, imenuje i privremeni urednik privremenog uredništva na hrvatskom jeziku. Predsjednik IO SO Subotica **Imre Kern** istaknuo je da Statut radija još ne daje uvjete za prihvaćanje ovakvog prijedloga, a da će se o njemu eventualno raspravljati u veljači iduće godine. Nakon ovoga prešlo se na glasanje, gdje je većinom glasova Čedomir Kilibarda izabran za glavnog urednika programa na srpskom jeziku u Radio Subotici.

(z. r.)

Božić – praznik božanstvenosti

Svake godine nastupanjem svetih i radosnih, pretprazničkih dana Božića, svakome hrišćaninu naviru prijatna osećanja koja i pri samom spomenu Božića nalažu lično očišćenje i osvešćenje. Ovo tim pre, što se niko ne može radovati Božiću (samim tim ne može očekivati radost ni u srcu svoga bližnjega), ako bar na tren nije svoje srce očistio od bola, zlobe, mržnje i svih nečastivih misli, nagomilanih i nataloženih u nama.

Jer, ne možemo ispoljiti iskrenu radost zbog rođenja mladenca Isusa, a istovremeno zaboraviti na mnoštvo mladenaca, dece i siročića koja tuguju i pate, pošto se i zbog njih Gospod rodio i bio dete; ne možemo se radovati Hristovom rođenju, a istovremeno zaboraviti na mnoštvo beskućnika i prognanih; najzad, ne možemo se uzdati u milost Božiju, koja nam se kroz Božić – rođenjem Isusa Hrista, na najevidentniji način daruje, a istovremeno biti nemilosrdan prema onima koji od nas očekuju primer milosti... Dakle, hoćemo li da budemo Hristovi, pronađimo Ga najpre u sebi, oživotvorimo Ga u sebi i pokažimo svima da je On u našem srcu, u našim mislima i našim delima. Posle toga će nam biti veoma lako da Ga pronađemo i zavolimo i u vitlejemskoj pećini.

Ovaj praznik kojim se proslavlja rođenje po telu Boga Logosa – Isusa Hrista, tj. život Bogočoveka među ljudima, jeste osnov svim ostalim praznicima. Da nije Božića, kako kaže sv. Jovan Zlatousti, ne bi bilo ni Bogojavljnja (Krštenja); da nema Vitlejema, ne bi bilo ni Golgote, a bez Golgote nema ni Vaskrsenja, nema, dakle, spasenja. Sve nam to daruje Hristovo rođenje u telu. I zbog toga, po rečima jednog drugog velikog svetog Oca Crkve – Grigorija Bogoslova, ovaj praznik treba praznovati ne raskošno, nego božanstveno... nadsvetski, kao praznik obnavljanja. U takvom praznovanju svoj pravi smisao će imati i badnjak i polažajnik i česnica i novčić u česnici i mnoštvo običaja vezanih za Hristovo rođenje u Vitlejemu.

Sa nadom u milost Božiju, trezvenost i prostodušnost nas ljudi, čestitamo Božić i prizivamo Božiji blagoslov na sve ljude dobre volje u Novoj 1995. godini.

*Prezviter Milivoj Mijatov,
paroh i starešina hrama sv.
Vaznesenja Gospodnjeg u Subotici*

ku

Sretna Nova godina

Slučaj je htio da novogodišnji broj „Žiga” bude trinaesti.

Ljudska je potreba starija od mnogih nedaća koje su nas zadesile, jasno, ne iz sujevjerja. Stoga jedno drugom poželimo sve najbolje, više sreće, mira, svakodnevnog spokojstva, manje neizvjesnosti. Udimo u Novu godinu sa željom da nam slučaj sve manje upravlja životom. Da kroz rad obnovimo dostojanstvo čovjeka u svim sferama, a da moralne vrednote budu okosnica svakoga djelanja. Samo će tako dječja igra i smijeh imati smisla. Vrijeme je da počnemo misliti na njih.

Ovom prigodom svim pravoslavnim vjernicima čestitamo predstojeće božićne blagdane.

Uredništvo

95.

Netko mora da je gadno oklevetao ovu S. državu i učinit će sve da se Orwel dogodi. Ono što se događa „Borbi“ ostavlja nas bez pravoga teksta. Ostajemo u nađi s vjerom da će razumna potreba za zrakom pobijediti. U rubrici predviđenoj za „Naš stav“ uredništvo prenosi:

Miladin Životić, kopredsjednik Beogradskog kruga:

SADA JE SVE UGROŽENO

Ako se ugasi „Borba“ kao jedini glas razuma i slobodne štampe nastupiće totalni mrak i bojim se da se u tom mraku neće znati ko će na koga udariti. Ja znam da je ova vlast i arogantna i siledžijska, no istovremeno ona je i slaba, a upravo stoga što je slaba, ona je opasna. Jedino što nas može spasiti to je solidarna reakcija svih ugroženih ljudi. Moramo biti svesni toga da je sada ugroženo sve, od fizičkog opstanka do mogućnosti čoveka da se brani se, čuje.

Živorad Kovačević, bivši gradonačelnik Beograda i jedan od „Borbinih“ deonikara:

AKO OVO PRODE – SVE ĆE PROĆI

Ovaj bezobzirani i drastičan napad predstavlja potpuno iznenadenje. Nisam verovao da će vlast otići toliko daleko da postavlja komesare na čelo nezavisnih glasila. Jedino im je izgleda preostalo da blokiraju radioaparate kako ne bismo slušali ni taj izvor objektivnih informacija. Ako ovo prode – sve što vlast u budućnosti planira da uradi će glatko prolaziti. Nema druge nego da svi dignemo glas.

Nenad Čanak, lider LSV:

TRAGIKOMEDIJA S „BORBOM“

Nije poenta da nekakav Brčin uzurpira mesto direktora i glavnog i odgovornog urednika, nego da se potpuno uguši jedini dnevni list u kome informacije ne prolaze kroz sito režimske nacističke cenzure. S druge strane, slučaj „Borbe“ najbolje pokazuje da se opozicione stranke bez izuzetka mogu složiti po određenim pitanjima. Danas, dakle, oko „Borbe“, a sutra i oko demontiranja nacional-socijalističkog režima u Srbiji.

Manojlo Manjo Vukotić:

ODLUKA SAVEZNE VLADE PRIMITIVAN KAPLARSKI ČIN

Nesposobni i poslušni činovnici u Saveznoj vladi i oko nje napravili su svojim zahtevima i odlukama kaos, naneli ljagu sudstvu, demokratiji, novinarstvu i državi.

Odluka Savezne vlade o imenovanju svog ministra za v. d. glavnog urednika je primitivan kaplarski puč. On će naneti ogromnu štetu i samoj državi, koja se poslednjih meseci veštije i uspešnije nego ranije bori da skine sa vrata omču sankcija.

Braneci „Borbu“ od nasilja države – želim da branim imovinu i novinarstvo, koje mi je već više od tri decenije profesija, slobodu štampe i pluralističku demokratiju.

(Iz izvanrednih izdanja „Borbe“)

ZLATNI JUBILEJ LISTA „MAGYAR SZÓ“

Kratkim, ali zato umjetnički vrlo uvjerljivim koncertom subotičkog kamernog zboru „Pro musica“, te pozdravnim riječima dr. Rozse Halasi, predsjednice Upravnog odbora NIŠP „Forum“, u prošli petak je u velikoj sali Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu započela proslava 50. obljetnice izlaženja dnevnog lista „Magyar Szó“.

Uvodnu riječ je imao v. d. „Forum“ i književnik Gyula Fehér Gobby, koji je istaknuo da je „Magyar Szó“ odista bio stup-nosilac kulture vojvodanskih Maclara, pošto je kontinuirano doprinisio političkom, društvenom i kulturnom razvitku Maclara.

Predsjednik Skupštine AP Vojvodina dr. Milutin Stojković je istaknuo da je list podsticao uzajamnu suradnju s ostalim listovima i naročima u Vojvodini.

Govoreći o minulih pet desetljeća, glavni i odgovorni urednik najpopularnijeg dnevnika na maclarskom jeziku u Pokrajini, mr. Sándor Bálint je rekao:

„Magyar Szó“ je pol stoljeća bio kolijevka, škola, slobodno sveučilište novinara, pisaca, znanstvenika i čitatelja koji misle. S ovim listom je započeo duhovni razvoj koji je uvjetovao to da su na ovim vojvodanskim prostorima pustile korijenje osnovne i srednje škole, visokoškolske ustanove, potom radio i televizijski programi, više kazališta na našem maternjem jeziku i jedan širom Europe poznati nakladnik. Zahvaljujući svojoj integrativnoj ulozi list je bio majstorska radionica humane i realne inteligencije.“

Pomoćnik ministra za informacije Republike Srbije Milan Lučić je naglasio da je „Magyar Szó“ jedini manjinski dnevni list, te da pored rumunjskih, slovačkih, rusinskih, turskih, bugarskih, albanskih i romskih novina spada u red najuglednijih manjinskih glasila.

Sudionike jubilarnog skupa pozdravili su, nadalje, predstavnik novosadske organizacije VMDK Ferenc Papp, direktor DD „Distribucije“ János Hemm, predstavnik DSHV Lazar Merković, subotički gradonačelnik József Kasza, direktor „7 Napa“ dr. Mihály Csordás, glavna urednica „Jo Pajtása“ Zsuzsa Mirnies, direktor „Vremena“ Ivan Mrđen, predsjednica „Pokreta za mir Vojvodine“ Slavenka Ljubić, te predstavnica LSV.

Nakon što je uredništvu „Magyar Szó“ prenio čestitke Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine, Lazar Merković je, kraj ostalog rekao:

„Iskazujući vam najtoplije, najsrdačnije čestitke u povodu pedesete obljetnice, htio bih izdvojiti jedan izuzetno značajan, čak krupan pothvat koji vaš list ostvaruje, razvija već pet desetljeća. Riječ je, zapravo, o pažljivom, čak ažurnom praćenju kulturnih zbivanja, posebno književnog stvaralaštva svih naroda koji žive u Pokrajini. (Misli se, prije svega Srba, Hrvata, Rumunja, Slovaka, Rusina.)

Stranice vašeg lista, možda više od bilo kog dnevnika u nekadašnjoj ili sadašnjoj Ju-

goslaviji, bile su otvorene za stvaraoce iz svih krajeva zemlje, pa i nas. Objavljujući pjesme, priče, eseje, ulomke iz romana i druge književne priloge u maclarskom prijevodu, kroz „Magyar Szó“ su prodefilirala sva značajnija književna imena ovih prostora. Uz to, stvorili ste pravu školu prevoditeljstva. Zahvaljujući tom smišljeno vodenom poslu dali ste prekrasan prilog uzajamnom upoznavanju, zbližavanju, prožimanju naših kultura, razvoju, afirmaciji umjetnosti pisane riječi ovoga ozračja.

Posebno me raduje da su taj divan posao na opće zadovoljstvo obavljali rasni profesionalci, pisci-novinari kojih je vazda bilo oko vašeg lista, počev od osnivanja sve do danas. Raduje me da je među njima bilo, i da i danas ima mojih prijatelja, znanaca s kojima smo drugovali kao gimnazijalci u Subotici, kao novinari i pisci ovdje u Novom Sadu, Kanjiži, Beogradu i drugdje...

Naclam se da ćete i ubuduće isto tako strasno, predano nastaviti tim putem, te tako na najbolji mogući način doprinisati stabilitetu naših prilika, ako ne bogatijem a ono bar sukladnijem, humanijem življenju ovdašnjih ljudi.

Hvala na učinjenom.“

Nakon toga je mr. Sándoru Bálintu predao dar DSHV – komplet „Glasa ravnice“, glasila ove stranke.

Svečani program „Magyar Szó“ bio je protkan i glazbenim točkama koje su izvodili István Varga (violončelo) i Eleonora Mali – Šećerov (glasovir). Voditelj cijelog programa bio je Frigyes Kovács, umjetnički direktor teatra „Kosztolányi Dezső“ iz Subotice.

U prijepodnevnim satima u Vojvodanskom muzeju otvorena je izložba „Likovi i stvaraoči u listu ‘Magyar Szó’“. Tom prilikom govorili su karikaturist Pál Lepháft, pokrajinski tajnik za informiranje Ljubomir Lukić, novinar i književnik István Németh, te povjesničar umjetnosti Sava Stevanov.

(m. s.)

ŽIG broj 13.

Izlazi dvotjedno

Adresa uredništva: Subotica, Preradovićeveva 4

Telefon: (024) 30-136

Izdavač: D.O.O. za novinsko-izdavačku delatnost „Új Hét Nap“ Lapkiadó Kft.,

Subotica-Szabadka,

Trg Lazara Nešića 1/VI.

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Zlatko Romić,

Dragan Vidaković, Tomislav Žigmanov i Ivan

Rudinski • Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Republičkog ministarstva

za informisanje Republike Srbije pod brojem

1620 od 25. travnja 1994. godine

„Žig“ izlazi svake druge subote

Žiro račun: Služba za platni promet, Subotica

46600-603-5-3301, „Új Hét Nap“ – za „Žig“

Šta da Vam kažem?

Fuj, kakva godina!

Dode, prode i nestade. Odnese je vrag crni. Ne stigoh da u njenom trajanju pročitam ni „Poslednju ljubav u Carigradu“. Ne nadoh ni prijatelje iz bivše Juge. Ništa se ne dogodi.

Nema više ni ljubavi.

Ni Ane (Karenjine), ni Moskve koja sumnja u tuđe suze. Oguglala je. Nema ni moje velike Domovine. Definitivno i zauvek (da ne čuje zlo, naravno). Odule bure bivšu Domovinu, ostala mi je još ona zavičajna. Staroj sam se debelo osvetio skraćujući i sopstveni životni vek. Dobrovoljno, trčeći poput magarca u susret događajima, presretao ih, obelodanjivao, iskoračivao, nešto pokušavao. Uzalud, dakako. Titanik je, izgleda, morao da potone.

Godine 1994.

Fuj, kakva godina, kakve nepredvidivosti, kakve gluposti, kakve gadosti na ovoj planeti. Sve je u njoj stajalo izuzev vremena, a ono nas je seciralo prema potrebi i zasluži.

I, gde je istina? Šta li je ono K. G. Jung govorio o istini? Da će pobediti, isplivati, izaći na videlo? Ja sam za. Dobrovoljac, takoreći.

Ostalo mi je još samo da se probudim i ponovo zakoračim bedom današnjice, nadom sutrašnjice, sećanjem na kraj ovog veka. I da Vam kao poslednji i nepopravljivi vernik Dobra uputim bar jednu kletvu za kraj godine ove.

Dabog da Vam se posrećio ostatak života.

Šta drugo da Vam kažem. Ako mi u ovoj pomrčini još padne mrak na oči, baciću kašiku na EPS pa kud puklo, da puklo.

Milenko Popadić

Treći susret mirovnih aktivista Vojvodine „Naređuje mir“ 13 pokreta

Treći susret mirovnih aktivista Vojvodine (SMAV) održan je 11. i 12. prosinca u Pančevu u organizaciji mirovnih grupa „Pokret za mir Pančevo“ i „Crepaja za mir“. Na susretu je sudjelovalo 13 grupa iz Vojvodine i Srbije: „Autonomni ženski centar protiv seksualnog nasilja“ – Beograd; „Banatski forum“ – Pančevo; „Beogradski krug“ – Beograd; „Centar za antiratnu akciju“ – Beograd; „Centar za žene ISIDORA“ – Pančevo; „Centar za nenasilno rešavanje konflikata“ – Niš; „Društvo za mir i toleranciju“ – Bačka Palanka; „Future Links“ – Pančevo; „Grupa za mirovne akcije M“ – Pančevo; „Mirovni pokret Naređujemo mir,“ – Jagodina, Čuprija, Paraćin; „Pokret za mir Vojvodine“ – ogranak Bečež; „Somborska mirovna grupa“; i „Žene u crnom protiv rata“ – Beograd.

Skup je počeo razmjenom informacija o aktivnostima mirovnih grupa tijekom posljednjih mjeseci, nakon čega je razgovarano o iskustvima u struktuiranju grupa i principima unutar grupne organizacije. Utvrdivši program budućih aktivnosti mirovnjaka, na skupu je odlučeno da će sljedeći susret biti održan u Jagodini.

(Ij. k.)

Od izrabljivanja do fizičkog i psihičkog maltretiranja TOTAL(ITAR)NA RESTRIKCIJA

Od kada su nam oduzeli – nasilno, pučem ukinuli – autonomiju Vojvodine pod parolom i namjerom da procvjeta „Srbija od Horgoša do Dragaša“, svjedoci smo da se odvijaju tendence koje su u totalnoj suprotnosti od šarenih fraza i obećanja o domaćoj Švicarskoj, a koju nam je predočio veliki Voda. Dapače, Vojvodina vlastitim snagama mogla bi stvoriti nešto nalik na Švicarsku, iako joj se reljef dostatno razlikuje od pomenute brdovite zemlje, ali – kad bi htjeli – mogli bismo si priuštiti i uvoz švicarskih planina. Ali mi ne patimo od megalomanije, nego od tragične realnosti do koje nas je doveo, bolje rečeno, srozao ovaj režim. Gdje god se okrenemo, oduzeli su nam nešto, od materijalne do duhovne sfere, te smo dospjeli na sam rub gole egzistencije.

Oduzeli su nam autonomiju, a s time i ustavni položaj, u kojoj smo koliko koliko raspolagali vlastitim dohotkom, mada su naši najznačajniji resursi proglašavani kao opće dobro, na koje nemamo isključivo pravo, a bogatstvo drugih je pripadalo samo njima.

Oduzeli su nam, nakon ukinuća autonomije, i najznačajnije izvore prihoda, spajajući javna poduzeća u velike sustave, te se otada njihov dohodak prelijeva u Beograd, ali niti na taj način ne služi za dobrobit niti Srbije, niti srpskog naroda, zbog čijih navodnih interesa objedinjena Srbija takva kakva nikad nije ni bila.

Oduzeli su nam energense, naftu i plin, u takvim količinama koje odgovaraju godišnjoj proizvodnji od oko 2 milijuna tona nafte. Vojvodina bi mogla s takvim količinama i nekim traženim proizvodima – recimo hranom – osigurati svoje energentske potrebe, a svjedoci smo opće nestašice energenata.

Oduzeli su nam vlastite prihode od proizvodnje hrane putem prijevare i pljačke seljaka, putem poreskog sustava, a što preostaje, to pokupi finansijska policija putem organizi-

ranih racija po privatnim i drugim nezštićenim poduzećima i po buvljacima.

Oduzeli su nam i devize! Prvo je to uradila država, kada iz Narodne banke nisu vraćena devizna sredstva poslovnim bankama koje su bile u obavezi da kod prednjeg polože depozit kod iste. Nakon toga su nasamarili vlasnike deviza s raznim privatnim bankama, kojima je režim dozvolio nelegalno bankarsko poslovanje s devizama. Niko od vlasnika nije stradao, jer su u stvari radili za račun države.

Oduzeli su nam sredstva za preporod Srbije, a koje najmanje služe u navedene svrhe.

Oduzeli su i mirovine! Ispražnjen je fond, što nikad nije bio slučaj u Vojvodini! Sada, međutim, centralni dio Srbije ne uplaćuje svoje obaveze, a njegovi umirovljenici takoder (opravdano) stanu u red da bi dobili zasluženu mirovinu.

Oduzeli su nam na koncu i električnu energiju. Svakog dana mijenjajući sustav restrikcije, drže nas u stalnoj neizvjesnosti i pokornosti, uz prijetnje da će nas isključiti iz mreže ako ne smanjimo potrošnju ispod razine potrošnje u najcrnijim afričkim zemljama. Prethodno su nam uzeli novac za „zajedničku“ termoelektranu „Drmno“, čiju gradnju smo godinama financirali putem raznih davanja, između ostalog i dragovoljnim zajmom koji smo bili obavezni platiti do visine jednomjesečne plaće. Kada je istekao tehnički rok te zajedničke elektrane, istekla su i naša prava na struju. Nakon toga je elektrana remontirana i dalje korišćena bez nas. Drmnu li su nam pare i elektranu. Prodaje li danas Srbija struju Bugarskoj ili Hrvatskoj, uopće nije bitno. Bitan je odnos prema građanima kojima nije oduzeto samo pravo na ljudski život, nego ljudsko dostojanstvo.

Stigli smo do total(itar)ne restrikcije!

István Valihora

Održana X. sjednica Skupštine AP Vojvodine Socijalisti protiv manje pristojbe

Novi Sad – U utorak 20. prosinca 1994. godine održana je u Novom Sadu 10. sjednica Skupštine AP Vojvodine. Za novog dopredsjednika Skupštine izabran je jednoglasno **prof. dr. Damir Kakaš**, član Reformske demokratske stranke Vojvodine. Na dnevnom redu je bilo 13 točaka za razmatranje, no najviše diskusije bilo je oko treće točke dnevnog reda: „Informacija o rezultatima žetve i pripremanja za berbu kasnih useva i jesenju setvu u AP Vojvodini u 1994. godini, sa osvrtom na naplatu poreza od poljoprivrede.“

Nije ni čudo što je ova tema izazvala najviše polemike kad se zna kakvo je stanje u agraru i koliko su seljaci dodatno opterećeni pristojbama previsokim za opustošene džepove poljodjelaca. Vladajuća stranka i oporba složili su se praktično jedno u konstataciji da je „ozbiljno ugrožen životni standard zemljoradnika“. Međutim, oporba je uglavnom predlagala konkretne poteze, dok je vladajuća stranka, SPS, pristala jedino na komentar koji se svodi na to da se Vladi Republike Srbije stavi do znanja kako je teška situacija, kao da to oni ne znaju, te da se shodno tome poduzmu „potrebne mere“.

Zastupnička grupa Grupe građana, Srpske demokratske stranke Srbije i Narodne radikalne stranke predložili su devet točaka među kojima je i zahtjev da se obustavi prinudna naplata poreza, te da porez za iduću godinu ne bude viši od 300 kilograma pšenice po jednom hektaru. Što se tiče pristojbi za ovu godinu nezavisni zastupnik **mr. Ivan Poljaković** je inzistirao da se smanji, jer je još uvijek previsok. Predložio je razrez poreza u vrijednosti 100 kg pšenice po katastarskom jutru (18 dinara). Socijalisti su sve ove konkretne prijedloge koji bi imali za cilj olakšati život seljacima, bez razmišljanja odbili.

Naravno Skupština AP Vojvodine nije u mogućnosti donositi zakonske odredbe, ali u svakom slučaju mogla bi izvršiti politički pritisak na vlast u Srbiji, no, izgleda da socijalisti ne žele koristiti ni tu mogućnost. Također su odbili i raspravljati o problemima snabdijevanja domaćinstava električnom energijom. Izgleda da im odgovara što veći mrak, jer naravno u mraku je teško prepoznati lopova, a oni koji su glasali za socijaliste poradi nacionalnih interesa, valjda će jednom shvatiti da je najveći nacionalni interes živjeti život dostojan čovjeka. Jedno je sigurno, ne možemo reći da su nam socijalisti osigurali takav život.

(a. k.)

Kriminalci u službi pravde: slučaj ili pojava?

NAČELNIK I 200 HAJDUKA

Razbojnici, prurušeni u organe reda i mira, proširali su 16. prosinca subotičkim buvljakom na zaprepaštenje mnogobrojnih prodavača i kupaca, svakodnevnih i upornih podriavača internokonvertibilnog dinara. Posredstvom agencije „Diler“ „Zig“ saznaje da su oko 10.50 po greenwechu sve kapije ovog ozloglašenog stjecišta crne burze u okrugu neprimjetno zatvorene, isključujući tako svaku mogućnost da se i najkrupnije ribe subo-

tičkog podzemlja izmigolje kandžama pravde. Tko je kapije zatvorio ne zna se, ali se pouzdano zna da je sličan prijedlog dat od strane načelnika Sjevernobačkog okruga Dragana Božinovića, kojega su na ovaj korak prinudili bezobzirni drznici koji već dugo vremena prodajom robe inozemnog podrijetla i od marginalnog značaja, a pod izgovorom „deficitarna“, stvaraju nelojalnu konkurenciju domaćim proizvodima kojih su, kao što to svaki dobronamjeran građanin zna, prodavaonice pune. Istina, lokalni su kriminalci za tezgama već od ranije naviknuti na povremene racije, kako s kiselim osmijehom na usnama znaju reći za redovitu kontrolu organa financijske policije, ali je ovoga puta iznenađenje bilo toliko da su čak i predstavnici reda i mira ostali bez riječi.

Naime, skupina od cca. 200 razbojnika u suradnji s osobama koji su se predstavljali kao inspektori financijske policije odlučili su da svoje vreće za božićne blagdane napune na ovom mjestu punog novca i izobilja. Da je akcija bila unaprijed smišljena svjedoči i podatak da je ispred buvljaka bilo parkirano nekoliko kamiona, specijalno pripremljenih

za ovu priliku. Po riječima očevidaca razbojnici su bili obučeni u uniforme specijalaca, bili su za glavu viši od ostalih, a odavao ih je i naglasak, nekarakterističan za ovo područje. U svom su pohodu, po riječima gradonačelnika Józsefa Kasze, odnijeli robe i novca u vrijednosti od 1.000.000 DEM. Naravno, sve ovo nije moglo proći bez incidenata, jer su neki od predstavnika oštećene strane prepoznali pljačkaše, bez obzira na uniformu. Ispostavilo se, međutim, da je ova banda veoma dobro fizički obučena i kondiciono spremna, što je i na djelu pokazala. Da ironija bude veća, oni su svojim postupcima direktno išli na mlin pravde. Tako je npr. Č. Ž. službenik koji naplaćuje tezge, već od ranije sumnjiv organima reda, konačno otkrio svoje pravo lice fizički se razračunavajući s otimačima gdje je izvukao deblji kraj. Svoje gentlemenstvo, čak i u momentima pljačke, dokazali su lažni policajci ne dižući ruku na ženu, nego na njena jaja. Naime, omražena prodavačica jaja, peršina, mrkve i ostalih unosnih artikala Đ. Dž., vjerojatno ne posjedujući nikakav papir o podrijetlu robe, isprovocirala je kabadahije, a oni su joj na to samo prevrnuli tezgju.

Mnoštvo je glasina i neodgovorenih pitanja nakon ove akcije. Tako je npr. prisutna priča da su svu opljačkanu robu prurušeni policajci tegljačima odnijeli u skladište „Meteor“ kod Majšanskog mosta i na zaprepaštenje portira dijelili je među sobom. Da cinizam bude veći, naredili su mu da nikoga ne pušta bez potvrde o robi koju su ote, pošto ih je „usred posla“ prekinuo jedan uljez novinar, smatrajući da su oči javnosti u pravnoj državi potrebne čak i na tako skrovitom mjestu i u tako delikatnom trenutku. Još je rano davati bilo kakve zaključke, ali jedno je sigurno. Prurušeni organi reda i nehotice su pomogli pravim u suzbijanju nabujalog i sve drskijeg kriminala. Međutim, ostaje i nekoliko pitanja. Što ako nije u pitanju slučaj (u što je teško povjerovati), i ako lažni i pravi organi djeluju sinkronizirano? Ili: kako će običan građanin moći prepoznati pravog od prurušenog policajca, i tko će mu ubuduće garantirati da racije neće biti i na ulici? Hoće li nas, konačno, ova situacija natjerati da se svi povremeno prurušimo u organe i grupno se drsko i bez posljedica zbog remećenja reda, mira i morala javno pokazujemo?

Ravnopravnost većinskog i manjinskog naroda

Počnimo humaniji život

Svima nam je dosta rata, svi smo željni mira, sve izbjeglice očekuju povratak u svoje domove. Počnimo jedan novi život, humaniji, u kome ćemo svi biti ravnopravni. Šarenilo naroda na ovom našem području nastalo je usljed seobe i naseljavanja mnogih naroda i istodobnog iseljavanja drugih naroda. Ove migracije naroda su većinom bile posljedice ratova.

Ne raspravljajmo više o tome tko je prije došao u ove krajeve, tko je koga proganjao, nego se dogovarajmo o budućem zajedničkom življenju. Svi narodi koji sada žive u Vojvodini žele ostati u svojoj rodnoj zemlji, žele i dalje živjeti u miru sa svima i to u ravnopravnim odnosima. Dosadašnji model društveno-političkog sistema, koji se bazira na većinskoj i manjinskoj, konstitutivnoj i nekonstitutivnoj, državotvornoj i nedržavotvornoj podjeli naroda, je povijesno prevaziđen i nehuman organizacijski oblik društvenog uređenja i to ne samo kod nas, nego u cijeloj Europi. Ni Srbi u Hrvatskoj, ni u Bosni i Hercegovini, ni Hrvati u Srbiji, ni Mađari u svojoj susjednim državama, ni Rusi u baltičkim zemljama, ni Čečeni u novoj Ruskoj federaciji, itd. nisu voljni biti u podređenom manjinskom položaju, nego žele

živjeti samo kao ravnopravni narodi, kao konstitutivni i državotvorni narodi u svojoj regiji. Znamo da ne postoji ni jedna država na našem kontinentu koja je jednonacionalna. Svi narodi na svojoj rodnoj grudi su državotvorni, bez obzira na brojnost.

U mnogim državama Europe većinski narodi su ugradili u svoje ustave i zakone ovakve prevaziđene podjele svojih naroda. Manjine se spominju samo marginalno ili se uopće ne spominju kao i da ne postoje. **Da bi se ovo nehumano stanje u svim državama promijenilo potrebno je da pravници izrade novi kodeks suživota svih naroda i dijelova drugih naroda u jednoj regiji u kojoj su svi ravnopravni i državotvorni. Iz ustava i zakona i iz svakodnevnog života brišimo politički izraz „manjina“.**

Razne vrste autonomija za dijelove drugih naroda su beskorisne dok postoji podjela na prvorazredne i drugorazredne narode u jednoj državi.

Put do mirnog suživota i istinske demokracije vodi preko uzajamnog upoznavanja, uzajamne tolerancije i uzajamnog priznanja ravnopravnosti svih naroda. *Ferenc Sinkovits, odbornik SO Subotice*

Prvi susret građanskih nevladinih organizacija Jugoslavije

za početak

„Burza informacija“

U Pančevu je 17. prosinca 1994. godine, u organizaciji „Banatskog foruma“ iz Pančeva, održan prvi susret građanskih nevladinih organizacija Jugoslavije (SGNO-YU) na kojemu su sudjelovale grupe: „Argument“ – agencija za sociološka i političkoistraživanja – Beograd (Stjepan Gredelj); „Anarhistička grupa Crni gavran“ – Smederevska Palanka (Dragan Marković); „Beogradski krug“ – Beograd (Violeta Čurčić); „Društvo za preporod kragujevačke kulture – Kragujevac (Miodrag Stojilović); „Evropski građanski centar za rešavanje konflikata – ECCR – Subotica (Zoltán Tóth); „Fondacija za mir i rešavanja kriza“ – Beograd (Nebojša Spaić); „Fond demokratski centar“ – Beograd (Bora Kuzmanović); „Građanska čitaonica“ – Zrenjanin (Miroslav Samardžić); „Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji“ – Beograd (Elena Popović, Nikola Barović); „Helsinški parlament građana“ – Beograd (Vedran Vučić); „Udruženje nezavisnih intelektualaca TRAG“ – Niš (Mirjana Kristović, Slavko Kristović); „Vojvodanski klub“ – Novi Sad (Stanimir Lazić), a ispred domaćina Đurica Savkov i Dušan Gluvakov.

Skup je započeo razmjenama informacija o aktivnostima građanskih nevladinih organizacija, budući se radilo o prvom susretu. Ukazano je na potrebu oformljenja neke vrste „burze informacija“ koji će se u formi biltena dostavljati svim organizacijama da bi se imalo uvid u aktivnosti, te se na taj način omogućiti sukladnije djelovanje. Novi susret zakazan je za šest mjeseci. (Ij. k.)

Prijedlog RDSV za rješenje srpsko-hrvatskih odnosa

Uzajamno priznavanje prvi uvjet

Reformsko demokratska stranka Vojvodine je na konferenciji održanoj 28. prosinca novinarima iznijela prijedloge, sadržanih u 8 točaka, za rješenje srpsko-hrvatskih odnosa. Prvi je uvjet međusobno priznavanje dviju država. Nakon toga slijedili bi: omogućenje i stimuliranje najtješnjih kulturnih, privrednih i znanstveno-tehnoloških veza; otvorenje svih cestovnih i željezničkih veza; obnavljanje telefonskih komunikacija, međusobno ukidanje viza i carina na svu robu, usluge i promet; omogućenje posjedovanja dvojnog državljanstva Srba i Hrvata -- građana dviju država; arbitrarno rješavanje svih međusobnih potraživanja kako na državnoj, tako i na razini privatnih lica, te obnavljanju međusobnih kulturnih i sportskih veza. Ovo je, kao najvažnije preduvjete iznio Blaško Kopilović, zastupnik u saveznoj Skupštini i dopredsjednik RDSV.

Spomenuti prijedlozi, ukoliko bi do njihove provedbe došlo, obezbijedili bi osnovne preduvjete za povrat svih prognanih i izbjeglih lica kao i njihove nepokretne i pokretne imovine; reguliranje prava Srbima u Hrvatskoj i Hrvatima u SRJ, otvorenje tržišta i transparentnost granica, stavljanje masovnih elektronskih medija u funkciju obnove suživota i međunacionalne tolerancije. Na kraju je istaknuto da RDSV podržava već postignute sporazume Zagreba i Knina kao i daljnje predgovore, smatrajući to putem ka rješavanju pitanja krajina u Hrvatskoj. (Z. r.)

U organizaciji Otvorenog sveučilišta iz Subotice PULS JUGOSLAVIJE

U četvrtak, 22. prosinca s početkom u 11 sati, održana je prva rasprava o preliminarnim rezultatima istraživanja kojeg je sproveo „Evropski građanski centar za rešavanje konflikta“ pri subotičkom Otvorenom sveučilištu. Ovaj projekt, koji je realiziran na području cijele SRJ na reprezentivnom uzorku, bavi se istraživanjem različitih problema naše društvene i političke stvarnosti o kojima su svoj sud dali građani. „Puls Jugoslavije“, kako se naziva, zamišljen je kao projekt koji će omogućiti znanstveni uvid u glavninu problema našeg društva u tranziciji između real-socializma i demokracije iliti, kako je jedan od sudionika to definirao, demokratskog poretka, te dati cjelovitu sliku o onome gdje se nalazimo u postkomunističkom periodu.

Istraživanje se odnosilo na problematiku demokratskih institucija, međunacionalnih odnosa, gospodarskog prosperiteta, demokratske kulture, o poimanju pojmova ponosa, države i državljanstva, te različitim stajalištima političkog angažiranja građana SRJ. O preliminarnim rezultatima, koji još nisu za iznošenje u javnost, raspravljali su, pored organizatora s Otvorenog sveučilišta **Boška Kovačevića** i **Dušana Torbice**, i eminentni gosti, stručnjaci za ovu vrst problema, među kojima su **dr. Vladimir Goati**, politolog iz Beograda, **dr. Miloš Marjanović**, profesor sociologije s novosadskog sveučilišta, **dr. Dragan Koković**, također profesor sociologije s istog sveučilišta, **dr. Milutin Podunavac**, profesor političke filozofije, **dr. Milenko A. Perović**, profesor filozofije iz Novog Sada, **dr. Bora Kuzmanović**, socijalni psiholog iz Beograda i član Demokratske stranke, i drugi. U plodnoj raspravi sudionici su ukazivali na pozitivne strane ovog istraživačkog projekta, ali i ukazujući na njegove nedostatke: izostavljanje u istraživanju odnosa prema novoj tehnokratskoj eliti i religiji, metodološkom pristupu, teorijskim pretpostavkama, te drugim dvojbama stvarima. Ipak, vrijednost samoga projekta nije dovedena u pitanje, s time da će se u budućim aktivnostima povesti računa o iznijetim primjedbama.

(t. ž.)

Izvanredna sjednica Skupštine općine u povodu isključenja struje SUBOTICA GRAD DRUGOG REDA?

Rad izvanredne sjednice Skupštine općine u povodu isključenja struje započeo je 23. prosinca čitanjem materijala što ga je za ovu priliku pripremio direktor subotičke „Elektrodistribucije“ **ing. Tomislav Zorić**. Gospodin Zorić je istaknuo da su za sada na snazi „samo havarijska isključenja“, koja služe da se razina potrošnje uskladi s proizvodnjom električne energije. Ukoliko se u tome ne uspije doći će do „opće nestašice, a time i do nenajavljenih isključenja“. Prema riječima gospodina Zorića mrežna grupa „Subotica“ bila je u prvom periodu prva po prekoračenjima, dijelom i njegovom „krivicom“, jer se išlo s manje grupa no što je to predviđeno, a dijelom i stoga što građani nisu dovoljno obezbijedeni ostalim energentima, prvenstveno za grijanje. U takvim uvjetima prijeto opasnost od izravnog ugrožavanja elektrodistribucionog sistema, te zaštita objekata mora biti maksimalna, jer „ako izgori transformator, neće biti ni struje ni objekta“. Stoga u „elektrodistribuciji nema demokracije“, nego se primjenjuje princip subordinacije“, završio je gospodin Zorić.

U materijalu koji je dostavljen i sredstvima informiranja stoji da je prosječna dnevna potrošnja u prosincu 1993. za ED „Subotica“ iznosila 4.088 MWh, a u periodu od 1. do 17. prosinca o. g. dozvoljena kvota iznosila je 3.911, tj. 96% od prošlogodišnjeg prosjeka. Od 17. prosinca dnevna kvota za Suboticu smanjena je za dodatnih 6% što je iznosilo 3.676 MWh.

Nakon izlaganja gospodina Zorića reagirao je gradonačelnik **József Kasza**. I pored velikog nezadovoljstva, suradnju s radnicima „Elektrovovodine“ ocijenio je zadovoljavajućom. Ipak, gradonačelnik ne može prihvatiti činjenicu da smo se pred 2-3 godine hvalili kako imamo dovoljno struje, kao i da se u ovoj situaciji restrikcije ne sprovode jednako. Istaknuo je podređen položaj Subotice u odnosu na Beograd, jer se u tom gradu isključenja nisu vršila toliko koliko kod nas. Po njegovom mišljenju tu leži uzrok nezadovoljstva, a samim tim problem je na „višoj razini“, a ne u Subotici. U prilog tome dodao je da nas ministar energetike „jednostavno laže“, jer obećanja koja je u Subotici, glede mazuta i plina, dao – nisu ispunjena. Stoga je predložio Skupštini da se njegov prijedlog da ministar **Dragan Kostić** podnese ostavku usvoji kao zaključak sa zasjedanja. Odbornik **Gábor Kudlik** (DZVM) istaknuo je da ne može prihvatiti činjenicu da se za ovo prije nije znalo i složio se s mišljenjem da je Subo-

tica u odnosu na druge sredine u „drugom planu“. **Jelena Bernat** govorila je da dijelovi Palića (Daruvarska i Pulska ulica) ostaju i do 18 sati bez struje! Također je pročitala prosvjedno pismo sindikata „Chemosa“ u kojemu se kaže da se strujom manipulira, kao i da radnici elektroprivrede dobijaju znatno više plaće u odnosu na prosjek. **Blaško Gabrić** (SSJ) podsjetio je da je glavica elektropotencijala iz bivše SFRJ ostala u Srbiji. Prema njegovim riječima radi se o neodgovornosti EPS prema vlastitim građanima. Poseban problem predstavlja činjenica da se građani nemaju kome obratiti za nadokandu štete nastale usljed čestih isključenja. **Mirko Bajić** (GPS) je istaknuo da je spreman platiti struju srazmjerno ostalim cijenama i pita se zašto se toliko čekalo s usklađivanjem cijene struje s ostalim energentima? Upozorio je i na govorkanja da se struja izvozi i u prilog tome iznio nepotvrđenu vijest da je na mađarskoj televiziji građanstvo pozvano na štednju, jer se struja uvozi iz Jugoslavije! **Duško Stipanović** (SPS) se složio da svi gradovi trebaju imati jednak tretman u restrikciji i pozvao građane da i oni doprinesu „spašavanju EPS“. Prema njegovim riječima Subotica nije grad drugog reda u odnosu na ostale. Na to je reagirao gradonačelnik Kasza pitajući zašto je Subotica bila isključivana i kada je uglavnom uštedjela predviđenu kvotu, dok u Beogradu isključenja nije bilo? Predsjednik IO **Imre Kern** pitao je kolika je stvarna ušteda postignuta ovim isključenjima, koliko je nenaplaćenog potraživanja od građana i kada će početi realizacija odluke Vlade o najavljenom uštedi? Također se začudio velikoj razlici u dnevnoj potrošnji plina, a da u njoj ne zamjećuje nikakvu pravilnost. Situacija se poboljšava tek kada netko iz općine reagira, što, po njegovom mišljenju, nije u redu. Općina će nabaviti mazut za potrebe „Toplane“, ali će to značiti i drastično povećanje cijene grijanja.

Na kraju sjednice Skupština je „tjeseom“ većinom (34 glasa), pošto su odbornici SPS zbog prijedloga o ostavci napustili salu, donijela sljedeće zaključke:

I. Da se poboljša i normalizira snabdijevanje grada električnom energijom i da Subotica ima ravnopravan tretman u odnosu na ostale gradove.

II. Zamoliti nadležne u ED da se naprave planovi isključenja kako bi građani bili blagovremeno informirani, kao i da se formira služba koja bi građanima služila kao servis informacija na određeni telefonski broj.

III. Zatražiti ostavku ministra energetike. (z. r.)

József Kasza primio predstavnike vjerskih zajednica Suradnja sa svima – dobra

„U ime lokalne samouprave sve vas pozdravljam, već po tradiciji za božićne i novogodišnje blagdane.“ Tim riječima obratio se gradonačelnik Subotice **József Kasza** prisutnim predstavnicima Katoličke, Srpske pravoslavne, Adventističke i Reformirane crkve na prijemu u Gradskoj kući, održanom 21. prosinca.

Ocjenjujući suradnju s crkvenim zajednicama boljom nego lani, Kasza je istaknuo da nam je to svima u interesu, te da općina i dalje ima namjeru pomagati crkvene zajednice.

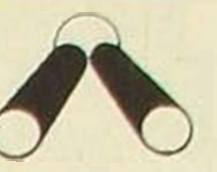
U ime Katoličke crkve biskup **János Péntzes** zahvalio se na materijalnoj pomoći, nape se onaj za obnovu katedrale. Od ove godine umirovljeni paroh **Vasilije Protić** istaknuo je da je za proteklih 20 godina u općinu uvijek dolazio kao u svoj dom, te da je imao veoma dobru suradnju s ostalim crkvenim zajednicama. Župnik **Andrija Kopilović** zahvalio se

lokalnoj samoupravi u smislu organizacije, istaknuvši da je to najbolji dokaz suživota. Ove je godine bilo dosta zajedničkih skupova, a to je za građane najveći dokaz. „Djelo je najveći događaj i jače od svih riječi“ – kazao je Kopilović – dovodeći ovu tvrdnju u vezu s pomoći koje su pružale humanitarne organizacije „Vox humana“, „Amor vincit“, Kolo srpskih sestara“ i „Caritas“. Prigodnim se riječima obratio i **Imre Pót** ispred Reformirane crkve. Dopredsjednica grada **Stanka Kujundžić** istaknula je kako je ovo bila međunarodna godina obitelji, te da bi općina i crkvene zajednice zajedno trebale poraditi na ovoj problematici. Gradonačelnik Kasza je proti Vasiliju zaželio da se „ne povuče u potpunosti“, a dvojici novih paroha da se osjećaju ugodno u našem gradu, predloživši da njegov sljedeći posjet bude obnovljenoj pravoslavnoj crkvi u Aleksandrovu.

Na kraju, zajednička je konstatacija da su odnosi crkvenih zajednica i općine na veoma dobroj razini i da ih treba još više unapređivati i poboljšavati. (z. r.)

Nenad Čanak, predsjednik Lige socijaldemokrata Vojvodine

DIGNI GLAVU DOK JE IMAŠ

I sa prekinutim izvozom struje kroz nekoliko meseci možemo očekivati fizički i tehnološki kolaps postrojenja. • Da mi je neko rekao da ću se ikada i u bilo čemu slagati s radikalima, recimo, ne bih mu verovao. • Želeo sam da mi se knjiga objavi zbog toga što su u njoj tekstovi iz '90., '91. koji u to vreme nisu imali gde da se objave.

Knjigu Nenada Čanka „Pet godina samoće”, objavljenju ovih dana, prepoznao je u vlaku za Novi Sad putnik koji je sjedio do mene, rekavši da ju je već pročitao. Valjda zbog činjenice da je iz tiska izašla pri kraju '94. nije uvrštena u red onih koje mogu računati na laskavi naziv „izdavački poduhvat godine”. Ali, tko zna... možda već iduće. Kada je pročitao veći broj putnika. Ipak, razgovor u prostorijama LSV nismo počeli svijetlim temama, kakva bi izdavanje nove knjige svakako trebala biti. Počeli smo s mrakom.

Imate li nekih informacija u vezi sa strujom a koje nisu prošle u javnosti, i kakve efekte očekujete od prosvjednih skupova u Novom Sadu i Pančevu?

N. Č.: Iz dobro obaveštenih izvora dobio sam informaciju da se struja permanentno izvozi u Grčku, Rumuniju, Bugarsku, Hrvatsku, Makedoniju i tzv. Republiku Srpsku Krajinu. Tako Srbija i dan-danas važi za vrlo ozbiljnog izvoznika struje. Takođe sam dobio informaciju od ljudi iz „Elektrovojvodine”, posredno naravno, da oni imaju nalog kada koga da isključuju i da potrošnja sa tim nema nikakve veze. Pojedini delovi Novog Sada (Limani, Centar) nikad ne potroše kvotu koja im je dodeljena, a opet su po 12 sati u mraku. Glavni „prekidači” nalaze se u Beogradu, a „Elektrovojvodina” se zbog gubitka svog subjektiviteta pokušava odvojiti, barem u tom domenu da mogu da odlučuju šta će sa svojom kvotom, ali to ide jako teško. Ovo je jedan brutalni pokazatelj onoga o čemu LSV govori već pet godina, a to je da autonomija nije secesija nego zaštita državnih interesa. Na žalost bilo je potrebno ovo da se dogodi da bi ljudi shvatili punu suštinu onoga što smo govorili. Inače, naravno da nije bilo većih efekata, iz jednostavnog razloga što LSV nije organizovao niti učestvovao u organizaciji tih demonstracija. Mislim da bilo kakve nedovoljno organizovane demonstracije mogu izazvati samo kontraefekat, tj. mora se tačno znati protiv koga se demonstrira i da elektroprivreda sasvim sigurno nije krivac za ovo stanje, nego je to aktuelni režim u Srbiji.

Prava „Borba” je „piratska”

Imenovan je novi urednik „Borbe”. Treba li tu uopće nekog objašnjenja i komentara?

N. Č.: Situacija sa „Borbom” nije tako jednostavna kao što na prvi pogled izgleda. Prvo, režim je napravio jednu ozbiljnu proceduralnu grešku. Čak i da su u pravu, a nisu, da je „Borba” vlasništvo tzv. SRJ onda ona ne može biti u vlasništvu Vlade, nego Skupštine. Znači, samo je Skupština mogla da imenuje novog urednika. Drugim rečima, oni su pohitali da se osloode jedinog nezavisnog dnevnog lista na srpskom jeziku u zemlji. Redakcija se drži vrlo kompaktno, i ja sam uveren da će oni izdržati i ovaj pritisak izdavanjem ovog „piratskog” vanrednog broja, koji je u stvari ona prava „Borba”, dok je ova preuzeta jedna najobičnija policijsko-režimska svinjarija. „Borbi” se mora priznati nešto što nijedan drugi list nije uspeo: okupila je i dala prostora najrazličitijim političkim opcijama. Da mi je neko rekao da ću se ikada i u bilo čemu slagati recimo s radikalima, ja mu ne bih verovao. Ali, eto vidite, u slučaju „Borbe” smo se složili i sa ultradesnim nacionalistima, jer je ona suštinski jedino mesto gde sve opozicione stranke mogu da iznesu svoja mišljenja. Mislim da je režim upravo zbog toga napravio takav pritisak.

Za ove četiri godine ideja LSV o autonomiji vašim prijedlogom prerasla je u federalizam. Što je utjecalo na ovakvu transformaciju?

N. Č.: Mislim da to nije nikakva transformacija. To je prilagodavanje novonastalim okolnostima. Ono što je mogla da bude autonomija garantovana federacijom u Jugoslaviji, to u uslovima ove federacije Srbije i Crne Gore mora biti federalizacija Srbije. Jer, što je manje Srbije u Jugoslaviji, mislim na SFRJ ili neku sličnu u istim granicama, to Vojvodina mora imati viši stepen subjektiviteta. Vojvodina ne sme biti nezavisna država. Razlog za to je vrlo jednostavan: ako bi se takva državna tvorevina napravila, Vojvodina bi bila mala država od 2.000.000 stanovnika sa

Nenad Čanak: „Žabe su starosedeooci Vojvodine”

vrlo nestabilnim granicama, nepovoljnim položajem, nizom privrednih nedostataka; koja bi imala ogromnu policiju i ogromnu vojsku za svoju veličinu a to bi standard života gurnulo ispod svake granice. S druge strane, okružena je susedima od kojih je svako bar jednom imao teritorijalne pretenzije i samim tim bi morala da bude veoma nedemokratska i diktatorska. Ali, u ovakvoj Srbiji Vojvodina je izložena nepojamnoj pljački. Ovo sa strujom je jedan od najvidljivijih slučajeva, ali se to isto dogodilo i sa železnicom, poštom... Vojvodina u svojoj skuptšini nema čak ni ono što je po ovom oktroisanom ustavu dopušteno: a to je da organizuju svoje fondove. Jer, oni se plaše znajući da ukoliko bi Vojvodani sami raspolagali delom svog dohotka, radili bi to daleko efikasnije. Time bi se nametnulo pitanje daljeg širenja autonomije. Znači, oni su odlučili da Vojvodinu potpuno unište i to se vidi po ovom Prostornom planu Srbije u kojem Vojvodina ne postoji kao integralna celina, za razliku od Kosova. Oduzeli su teritorije južnog Banata i Srema. Nemojte zaboraviti da je pančevačka opština davala trećinu vojvodanskog dohotka. Sve te priče o nacionalnom interesu bile su najobičnije laži koje su služile za čisto ekonomsku pljačku.

Dosljednost nagrađena međunarodnim poverenjem

Kako vidite ulogu i značaj LSV u inozemstvu u odnosu na iste u zemlji?

N. Č.: LSV je jedna od stranaka sa najjačom međunarodnom aktivnošću u Vojvodini i Srbiji. O tome najbolje govori činjenica da je u razgovorima s Kontakt-grupom za Bosnu iz Vojvodine jedino učestvovala LSV. Takođe imamo niz bratskih socijaldemokrat-

skih partija širom sveta. Preko njih mi možemo da ostvarujemo niz potrebnih efekata u svetu što se tiče probijanja naših stavova. Pre svega, o postojanju Vojvodine. Uspeli smo da navedemo određene međunarodne institucije da potpuno ravnopravno razmatraju njen položaj, kao i položaj nekih drugih regiona na teritoriju bivše SFRJ. U zemlji smo jedna od retkih stranaka koja se od početka zalagala za građansku i mirovnu opciju, opirala se svakom menjanju granica... Ta konzistentnost i doslednost se, uslovno rečeno, i nagraduje međunarodnim poverenjem. Za nas se zna ko smo, šta smo, protiv čega smo i za šta smo i vrlo se dobro zna da mi od takvih opredeljenja nismo odustajali ni u vremenima najstrašnijih progona '91, '92. i '93. Zašto bismo sada od toga odstupali, kada pritisak ni izdaleka nije toliko jak kao u pomenutom periodu? U svakom postkomunističkom periodu prva faza je ekspanzija nacionalizma. To smo videli u gotovo svim zemljama postkomunizma. Zar ima ijedne zemlje u kojoj se nije vadila nacionalna istorija, i u kojoj se nije klelo u naciju i crkvu? Naravno, posle svega nekoliko godina se pokazuje do koje mere je takav koncept jalov. Ne nipodaštavam ulogu nacije, dapače, ali to ne sme biti jedina uzdanica politike cele države. Naročito zbog toga što je u najvećem broju zemalja populacija etnički mešovita i samim tim insistiranjem na nacionalnom samo produbljuje sukobe i vodi u jednu ratnu hegemonističku opciju, uglavnom prema susedima. To smo imali prilike videti u Srbiji u najstrašnijem obliku, ali i ideje o „Velikoj Hrvatskoj, Mađarskoj, Albaniji...” U svemu tome beležimo ozbiljan uspon: imamo 46 odbora na teritoriji Vojvodine i oko 11.000 članova. Svakoga dana nam pristupa sve veći broj ljudi i, na moju veliku radost, to su mladi ljudi neotrovani nacionalističkim idejama. Mislim da naše vreme tek dolazi, jer se pokazalo da nijedna nacionalistička opcija, pa makar kolike mitinge pravila, ništa nije uspeła da suštinski promeni za dobrobit građana.

U početku ste surađivali s nekim manjinskim strankama. Zbog čega je ta suradnja prekinuta?

N. Č.: Od samog početka sam sa saradnicima vrlo pažljivo razmatrao šta treba da radimo. Došli smo do zaključka da su nesrpske nacionalne stranke u Vojvodini, po našem dubokom uverenju, bile osnovane kao oblik otpora velikosrpskom hegemonizmu. Trudili smo se da budemo što bliže tim strankama da bismo na svaki mogući način održavali te višenacionalne odnose, veze i pokušavajući da im pomognemo u razrešenju, ili barem smanjivanju, njihove frustracije do koje je došlo pred velikosrpskim, imperijalnim nalletom. Na moju veliku žalost sa DŽVM nikada nismo uspeali da uspostavimo neki bolji kontakt. 1990. smo tražili da sa njima idemo u koaliciju, a oni su to odbijali. Zbog čega je tako bilo, ne bih u to ulazio. Sa DSHV smo

LOTUS AUTO ŠKOLA ISKOLA

SUBOTICA

Trg Žrtava fašizma 11

52-209

'90 išli zajedno, a već na sledećim izborima situacija je bila ratna i oni su morali prosto da se povuku. Naša vrata su uvek otvorena za sve njih i mi smo i razumeli DSHV kao organizaciju koja je demokratska i organizovana isključivo u smislu zaštite jednog vojvođanskog naroda od velikosprkog hegemonizma. U slučaju da to nije tako, sasvim sigurno da nećemo pristajati na nacionaliste drugih nacija. Drugim rečima, sa ljudima koji su nacionalno svesni – da, sa šovinistima – ne.

Ne čini li Vam se da nacionalne manjinske stranke, osim nacionalnog, nemaju razrađen kompletniji program i da su uzurpirale pravo da jedini predstavljaju određene manjine?

N. Č.: To je sasvim sigurno. Prvo, kako se može u uslovima zatvaranja u nacionalni tor razgovarati o globalnim pitanjima kao što su ekonomija, ekologija, ljudska prava, itd.? To jednostavno ne može, jer su to pitanja koja se tiču svih građana određene etničke grupacije. Ko god pokuša da ta pitanja rešava separatno za pojedinu etničku grupu, taj pravi zločin prema svojim komšijama, jer oni samo zbog svoje nacionalne pripadnosti neće uživati neke privilegije koje bi ta stranka mogla da izgradi za pripadnike svoje nacije. Time se podiže zid među nacionalnim grupama, a multietničnost Vojvodine se ozbiljno dovodi u pitanje. Zbog toga u Vojvodini nikakav drugi koncept osim građanskog ne može doći do trajnije blagostanje. Što se uzurpiranja prava tiče, zar vam treba bolji primer od Bosne? Tri nacionalne stranke su sebi uzurpirali pravo da govore u ime nacije. Samim tim doveli su, primera radi, 250.000 glasača Saveza reformskih snaga za BiH na izborima '91. u situaciju da nestanu. Svaki onaj koji ne pristaje da uđe u nacionalno stado gubi bilo kakvo pravo i prestaje da postoji. To je naročito u Vojvodini izuzetno opasno, jer je svaki treći brak kako kažu „etnički mešoviti“, iako ne volim taj izraz, jer to nije brak između pingvina i žirafe, nego je to brak dvoje ljudi koji sticajem okolnosti pripadaju različitim etničkim grupama. To je naše bogatstvo, a građani su dužni da Vojvodinu osećaju kao svoju, jer ona ni nije ničija druga nego njihova. To što pojedini divljaci i ludaci kojima je nacionalistički opijum ponudio da preko noći od promašenih egzistencija sastruganih sa dna socijalnog taloga postanu eksponirane javne ličnosti, pa su se polakomivši se na to, odlučili da prezru ono što im je Vojvodina svojom širinom pružila, to je uvek kratkog daha.

Funkcioniranje nacističkog režima

Ovih dana objavljena Vam je knjiga „Pet godina samoće“. Koliko još istih godina predviđate našim nasljednicima?

N. Č.: Vrlo je teško govoriti u vremen-skim relacijama kada je politika u pitanju. Pet godina samoće o kojima sam u ovoj knizi pisao su zapravo pet godina mojih tekstova koje sam objavljivao u časopisima širom bivše Jugoslavije. Zeleo sam da se ta knjiga objavi zbog toga što se tu vide tekstovi iz '90, '91. godine koji nisu u to vreme imali gde da se objave, a u kojima sam, analizirajući tadašnju situaciju, dosta uspešno predviđao šta će se tu događati. To nije nikakvo vidovnjaštvo, to je zakonomernost pred kojom su zatvorene oči. Kako se može očekivati da neko dođe na vlast rečima „ustavno ili protivustavno, institucionalno ili vaninstitucionalno, na ulici ili u forumima, ali mi ćemo naš cilj ostvariti“ da na ulici neće delovati uličarski? To jest, da '91. neće na Beogradane isterati tenkove, da će se '92. libiti da pošalje svoje fašiste da proteraju 40.000 Hrvata iz Srema? Kako se može očekivati da će se on naglo trgnuti i postati neki veliki demokrata? To nije moguće. I ovi pragmatički potezi koje Slobodan Milošević sada vuče direktno po diktatu međunarodne zajednice su samo izvrđavanje da bi se dobilo na vremenu. Ima jedna stara

srpska poslovice o vuku koji menja dlaku, ali ne i ćud. Ista je stvar i sa Slobodanom Miloševićem i grupom oko njega. Oni mogu danas biti mirotvorci, sutra ovo, preksutra ono. Ali oni su svi do jednog grupa vlastohlep-nih birokrata kojima je sasvim svejedno jesu li komunisti, četnici, kapitalisti... Njima je jedino važno da budu vlast, jer znaju da bi padom morali da odgovore na jako mnogo pitanja, kao što su: gde je obećani švedski standard, zajam za preporod Srbije, devizna štednja? Gde je sve ono što je obećavano? Obećali su nam mir, a iz Vojvodine je četvrt miliona muškaraca bilo u ratu u kome nismo učestvovali. Sta da rade svi oni invalidi iz Slavonije kojih je Vojvodina puna, od kojih sad svi okreću glavu? Sve su to naša deca, sve su to naše komšije. Mi moramo povesti računa o njima. Oni će s nama živeti još decenijama. Ne s nama – oni su mi! To se mora shvatiti. Ovde imamo veoma širok dijapazon političkih opcija, ali sve su to građani Vojvodine koji moraju uživati elementarna prava. Pre svega, mora se obezbediti starima, invalidima, deci da ne snose posledice onoga o čemu ne mogu odlučivati bez obzira na političko opredeljenje.

U knjizi Vam na jednom mjestu stoji da je Vojvodina „zemlja posećenih lala“. Kako tumačite činjenicu da je veoma mali broj onih koji se drže načela „digni glavu dok je imaš“, a koje u knjizi također stoji?

N. Č.: Ovo je pitanje koje zahteva veoma kompleksan odgovor. Pre svega, mi u Vojvodini imamo nekoliko podela. Neko na njima insistira, a neko ne. To su, pre svega, socijalna podela, etnička i podela na starosedeoce i koloniste. U svemu tome ima niz nesporeduma. Neki ljudi su skloni da sve zlo pripisuju kolonistima; da su kolonisti ti koji su okupirali Vojvodinu, a previdaju sitnicu da je 1991., kada demografska slika u Vojvodini još nije bila toliko narušena, izdata knjiga u izdanju Nezavisnog društva novinara koja se zove „Top 10 u Vojvodini“. Znači, po 10 najuspešnijih ličnosti iz 20 grana javnog života. Više od pola ljudi koji spadaju u gornjih 10 nije rođeno u Vojvodini. Došli smo u situaciju da su ti posleratni kolonisti, za razliku od starosedelaca, išli u škole i nama je ta kolonistička populacija obrazovaniji deo Vojvodine, a i oni su se svojim radom i zalaganjima ugradili i velikim delom integrisali u ovu sredinu. Znači, na toj podeli dobronameran čovek ne može insistirati. Ko god je došao u Vojvodinu i svojim rukama zaradio kuću taj vrlo dobro zna o čemu se priča kada se priča o Vojvodini. Svako ko je ovde došao i dobio na poklon kuću, egzistenciju... a to su jednim velikim brojem „podobni“ iz raznih ranijih državnih struktura, oni to ne razumeju. Sve su dobili na poklon i shvataju svoju lojalnost režimu kao oblik kako mu vraćaju za učinjenu uslugu. Ne postoji razlika između starosedelaca i kolonista. Jedini starosedeooci u Vojvodini su žabe zato što je Vojvodina bila močvara. Jedina prava razlika je između kolonista i kolonizatora. Oko „posećenih lala“ treba biti svestan da veliki broj tih starosedelaca nije dao neki veliki doprinos u borbi protiv svega ovog. Uostalom, imate veliki broj ljudi koji su se kao starosedeooci stavili na stranu nacional-socijalističkog režima u Srbiji, a s druge strane prva generacija kolonista, pa su stali u odbranu. To nije prava podela, jer svi smo, živeći u Vojvodini suštinski postali „lale“ i ko god to ne prihvata on je ili neprilagođen ili nešto duboko ne razume. To anuliranje Vojvodine je prirodni modak funkcionisanja nacističkog režima u Srbiji. Samo oštrim otporom svim demokratskim sredstvima iznutra i svim diplomatskim sredstvima van Vojvodine možemo u krajnjem ishodu postepenom evolucijom dovesti Vojvodinu u situaciju da se vrati sebi. Bilo kakvim radikalnim revolucijama ne može da se izvede, tj. može ali po cenu koju LSV nije spremna da plati.

Zlatko Romić

Pisma čitatelja Funkcionira li nam pravna država?

Za sve nevolje prelijepe nam i prebogat države (i njenih građana) krive su „nepravdne i besmislene sankcije“ čitavog svijeta, tako nam bar tvrdi zvanična vlast. Je li baš tako?

Dopustite mi stoga da napravim jednu analizu onog svega (ili barem dijela) što nam se događa u svakodnevnom životu.

Podete li slučajno lokalnim šinobusom, niste sigurni da ćete i stići na određite, jer je on neispravan i krenuo sa stanice (**krive sankcije?**).

Pošaljete li paket nekom prijatelju ili rodaku, niste sigurni da će ga on i primiti (**krive sankcije?**).

Struje ako i imate, koliki joj je napon i jesu li vam uključene sve faze, a kućanski aparati kad se počnu kvariti koga je to briga (**krive sankcije?**).

O zajmu za preporod Srbije, staroj deviznoj štednji, Jezdi, Dafini ne vodite brigu, pa valjda država zna kako čuvati naše novce. Budite sigurni da su pametno investirali, a ako je nešto i preostalo može vam se garantirati da su sada na sigurnom mjestu i u sigurnim lukama (pardon: rukama) (**krive sankcije?**).

Da vas utješim, sva čuda svijeta nisu vječna, sve je prolazno (pa i mi sami), pa će i ove naše trenutne nevolje (traju „tek“ nekoliko godina) proći. Na kraju će nam valjda i taj „nepravdani svijet“, kada uvidi svoju grešku, sve nadoknaditi u vidu nekakvih reparacija za sve nepravde koje nam je nanio.

No, i nije sve baš tako crno.

Pogledajmo samo kako naša milicija revnosno obavlja svoju dužnost. Na svakom uglu, ili svakom raskrižju čeka vas „ljubezni“ milicionar, da vam priopći kako ste prešli van pješačkog prijelaza, ili ste možda uparkirali svoj osobni automobil na pogrešnom mjestu. To vas naravno košta 35 dinara. A pojedinačno šamaranje naših susjeda Madara (sitnih švercera, koji nam donose benzin i naftu) i oduzimanje benzina i deviza (naravno bez potvrde) i nije naša briga. Uostalom, nismo ih mi ni zvali da nam dodu.

Da ćemo živjeti još bolje i sigurnije priopćila nam je skoro naša vlast, pa će stoga poduzeti mjere prinudne naplate od onih naših sugrađana koji nisu (ili možda nisu u stanju?) platili pristojbu.

PA SAD NEKA NETKO KAŽE, DA NAM PRAVNA DRŽAVA NE FUNKCIONIRA!

P.S. Zbog slobode govora, demokracije i ljudskih prava („koji su viši nego u svim zemljama neprijateljskog nam svijeta“) ostavljam si za pravo da ovo pismo ne potpišem, a uredništvu „Žiga“, da ga objavi ili ne objavi.

Vaš čitatelj

Servis bele tehnike **FREON** ❄️❄️❄️

024 52 918

v. Gabrić Grgo

Nikole Kujunčića 10

stan: Pazinska 11 (22 455)

Subotica

Okom deteta

Imam nekog koga nema

Svako dete voli kada ih njihovi najbliži maze, nose, pokrivaju...

Dalibor (6,5 g. Mali Bajmok): „Meni mama često nije kod kuće, jako se radujem kad dođe i da me miluje i mazi i ja se fino osećam.”

Mlado (6,5 g. Mali Bajmok): „Mene mama noću pokriva, pazi me da ne ozebem, pa da budem bolestan. Onda ću imati temperaturu pa mama celu noć sedi pored mene i daje mi lek.”

...a ne vole da ih tuku...

Saša (6,6 g. Mali Bajmok): „Ja dobijam batine kad nisam dobar i prkosim sestri i onda se osećam veoma loše.”

Željko (6,5 g. Mali Bajmok): „Ne volim da me tata tuče, ja ipak tatu volim.”

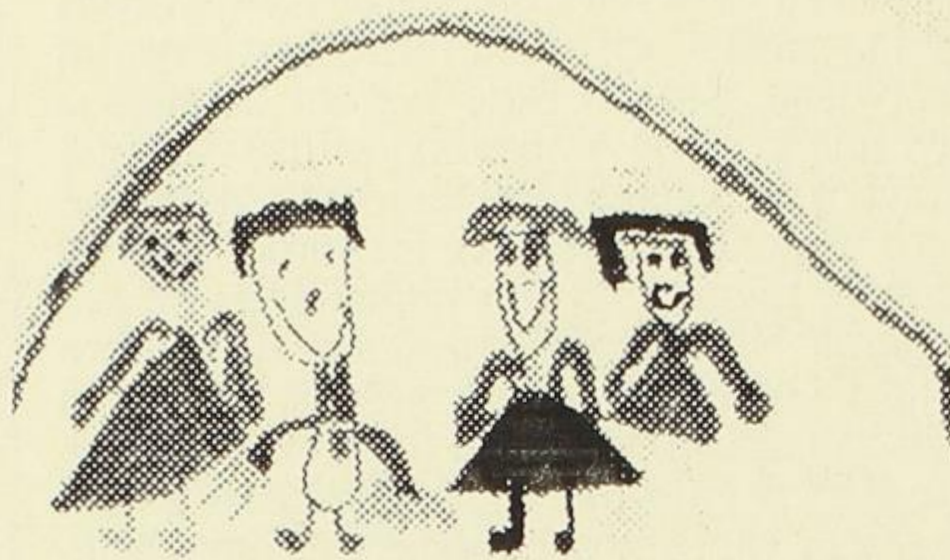
U okviru igre **imam koga nemam** vaspitačice su sa decom pričale o dragim i bliskim osobama iz porodice, kojih više nema, podsticale su ih da se prisećaju osoba koje još uvek žive u njihovom sećanju i pomagale da ako žele da ispolje tugu i podele je sa drugima kao i da razumeju takvo osećanje kod druge dece. Sva deca su htela da pričaju na koji način čuvaju uspomene na njih.

Mladen I. (6 g. Mali Bajmok): „Umro mi je deda, zaboravio sam kako se zove i moj brat Nikica. Imao je 6 godina, išao je ovde u vrtić. Umro je zato što ga je bolela glavica. Jako mi je žao. Stalno idemo na groblje, umijemo mu lice (sliku na spomeniku, prim. aut.) i polijemo cveće. U Dudovoj šumi je u groblju.”

Marjan R. (7 g. Mali Bajmok): „Umrula mi je mala sestra, bila je beba, zvala se Marijana. Uvek idemo na groblje, mama jako plače i kaže da se sada ona odmara i da je Bog odneo nju da bude anđeo na nebu i da uvek gleda nas.” – nacrtao je groblje i porodicu oko groba, a na oblaku svoju sestru Marijanu.

Današnja deca, naročito dečaci, često se igraju revolverima, puškama i sabljama. U svim tim igrama smrt je prisutna kao deo igre u kojoj se „umire” i ponovo ustaje da bi se igra nastavila. Pitanja o smrti (koja nije igra), dete počinje da postavlja tek kada se suoči sa smrću neke osobe iz njegove bliže ili dalje okoline, ili kad čuje odrasle kako o tome ozbiljno govore. Detinju tugu treba shvatiti ozbiljno i podeliti je s njima, jer ono u tom trenutku može prvi put da shvati smrt kao nešto nepovratno i doživi strah koji roditelji treba da otklone. Činjenica da mnogi roditelji sami nisu rasčistili svoj stav prema smrti znat-

no otežava njihovu ulogu. Dečja pitanja nisu nimalo jednostavna, a neoprezan odgovor može u detetu pojačati zebnju i strah i dovesti do neposrednih ili poznih reakcija. Ni u kom slučaju ne smemo kriti smrt bliske osobe jer

dete iako ne zna, oseti da se nešto dešava. Detetu treba reći, pokazati mu tugu, zajedno s njim i zaplakati. Ako roditelj krije svoju tugu pred detetom, ono može steći pogrešan utisak da su oni ravnodušni, bezosećajni, da smrti osobe koju su voleli ne pridaju nikakav značaj. Kad umre starija osoba detetu se može reći da je bila vrlo stara i da stari ljudi moraju jednom da umru. Bolje je ne spominjati bolest, jer starost je nešto što je daleko i od deteta i od roditelja a bolest je nešto što svakog može da zadesi. Tako dete može povezati bolest sa smrću i osetiti paničan strah od svake bolesti. Posle smrti jednog roditelja dete se jače vezuje za drugog i počinje da strahuje za njegov život. Roditelj mora detetu da pomogne da savlada taj strah, isto kao što mu treba da pomogne u njegovoj tuzi. Ne sprečavati ga da plače, prihvatiti svaki razgovor o umrlom roditelju, olakšati mu bol podelivši ga s njim. Kao što se u slučaju smrti jednog roditelja dete uplaši za život drugog roditelja, tako se u slučaju smrti brata ili sestre uplaši za svoj život. Sve u svemu, pri davanju odgovora na pitanja o smrti treba voditi računa o tome da se zadovolji njegova radoznalost, a da se u isto vreme ne povrede njegova osećanja, ne izazove strah, odnosno da se umire zebnja i strah koji već postoje.

(nastavlja se)

Dijana Kopunović, dipl. psiholog

mala pesma

pitaj svog tatu: sava i dunav nisu u ratu
i dalje na ušću prave najlepše ade
ljudi to isto rade ljudi to isto rade
još ponegde

prezime i nije važno za reku
u školskoj mapi još uvek teku
sve zajedno

planinom teče reka ne čekajući na čoveka
već sobom u svojoj vodi uči sve kapljice
slobodi

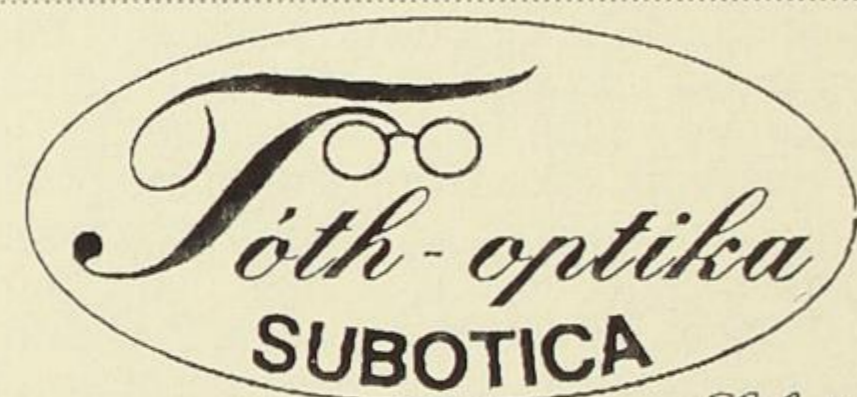
a ljudi gledaju u reku
da l uče opet da teku
uspravno

dok slomljeno srce sveta
i pogled odbeglog deteta s ognjišta
prati ih

pitaj svog tatu: sava i dunav nisu u ratu

i dalje na ušću prave najlepše ade
ljudi to isto rade
još ponegde

Marija Šimoković

Subotica

Tel: 51-045 Maksima Gorkog 26

Radno vreme

Radnim danom 9.00-12.00

16.00-19.00

Subotom 9.00-12.00

Radno vreme očnog lekara

Radnim danom 17.00-19.00

Iz sportske prošlosti Subotice

Doba utrivanja

Sport se u suvremenom smislu u Subotici počeo razvijati 70-tih godina prošlog stoljeća. Za razmjerno kratko vrijeme, već krajem stoljeća, Subotica postaje u ondašnjoj Ugarskoj Monarhiji pored Budimpešte najpoznatiji sportski centar. Palička sportska natjecanja pod imenom „Paličke igre”, bila su već poznata diljem cijele Monarhije, na kojima su se, pored domaćih natjecatelja, natjecali i stranci. Palička natjecanja odomaćila su i popularizirale mnoge sportske grane.

Međutim, nas zanima ono što je bilo prije toga. To doba, karakteriziraju „utrivanja”: utrivanje konja i utrke pasa hrtova. Vijest o konjskim utrkama prodrila je u ondašnju monarhiju iz Engleske u početku prve trećine prošlog stoljeća. Donio ju je grof István Szécsényi. Nezamislivo je da ta vijest ubrzo nije stigla i do Subotice u kojoj je konjarstvo već bilo veoma razvijeno. Iz sačuvanih podataka vidi se da je u subotičkom ataru po popisu iz 1870. godine bilo oko 11.000 konja! Inpozantan broj. Poznati su podaci o materijalnim i natjecateljskim uvjetima, a zna se i o pokušaju organiziranosti u udruženja. Ali, činjenice ostaju činjenice: „Subotičko konjičko udruženje” (Szabadkai lóverseny egyesület) osnovano je tek 1891. godine, i to uz značajnu potporu grada.

Utrivanja su mogla biti ne samo na konjima. Bilo je takvih slučajeva, kako piše István Iványi u svom kapitalnom djelu „Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice” (Szabadka szabad királyi város

története) da su građani iz zabave, na glavnom gradskom trgu, na tržnici, puštali hrtove na oslobodene zečeve. Ciji hrt prvi stigne do zeca, taj se slavio kao pobjednik. Ova igra se nazivala „hrtarenje”.

Iz ovih „igrarija” nastale su kasnije čuvene i nadaleko poznate utrke hrtova. Ove utrke priređivane su jednom godišnje, obično u studenome, na prostranoj (oko 5.000 jutara) čantavirskoj plagi. Plagom se nazivao dio vlastelinskog zemljišta, koje je Čantavir zadržao za svoje potrebe prilikom naseljavanja. Do 1848. godine na ovim zemljištima kmetovi su obrađivali svoj kuluk pod nadzorom vlastelinskih pandura.

Utrke hrtova znale su trajati i po nekoliko dana. Tu se okupljao „krem” ondašnjeg društva. Bila je to nova zabava... Uistinu prava „gospodska” zabava.

Poslije tih natjecanja, atraktivna povorka odlazila je u „varoš”, gdje su danima slavili pobjednike, naravno uz obilje jela i pića, a tu je obavezno bio i Piros Józsi i njegov orkestar, koji je davao „štimmung”.

Koja je veza utrke hrtova sa sportom? – pitamo se. Istina, budila su natjecateljski duh, to je nesporno. Stoga ih donekle možemo okvalificirati kao pretečom suvremenog sporta. Ipak, ta događanja čine u stvari samo pojmovni krug „gospodske” zabave druge polovice prošlog stoljeća.

Ante Zomborčević

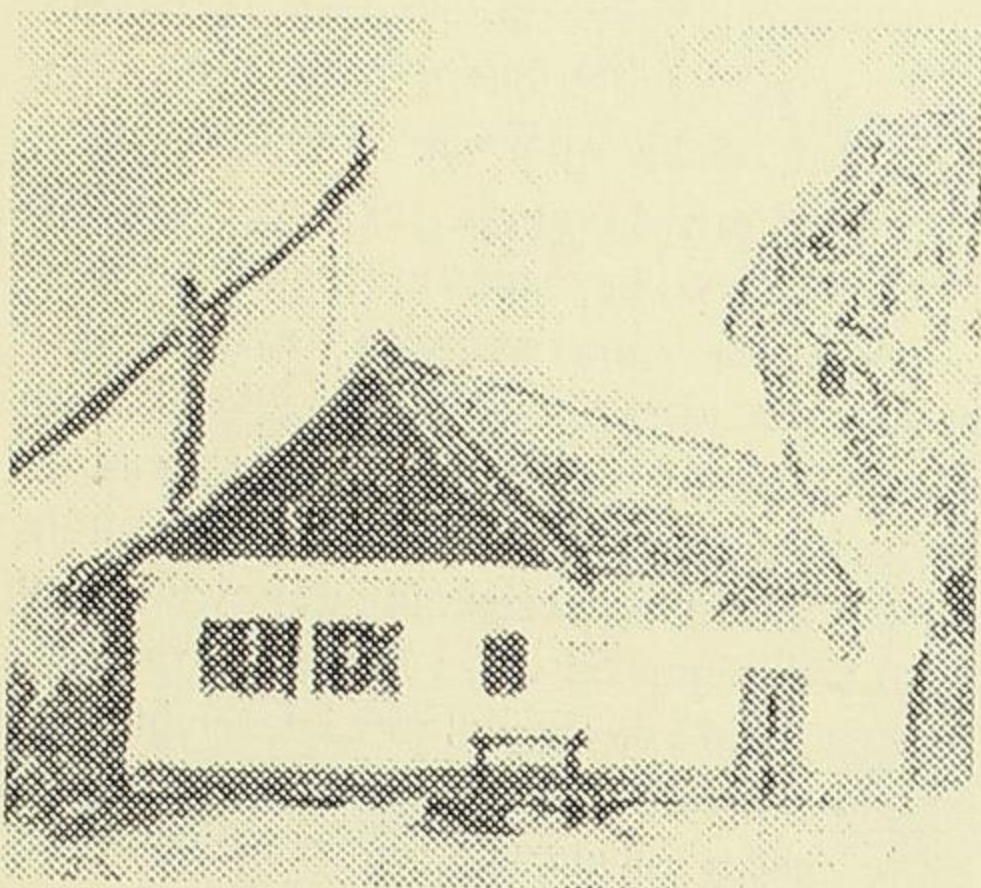

Najbolji sportaši Subotice za 1994.

U petak 16. prosinca proglašeno je po 10 najboljih sportaša Subotice za 1994. godinu u svim starosnim kategorijama, kao i najuspješnijim sportskim kolektivima. U konkurenciji seniora prvo mjesto pripalo je **Merlini Gostiljac**, prvotimkinji i kapitenu ženskog košarkaškog kluba „Spartak”; kod juniora **Csaba Gulyás**, atletičar, dok je među pionirima najbolja sporatšica gimnastičarka **Izabela Kulhanek**. Prvo mjesto za najuspješniji sportski kolektiv u 1994., po ocjeni stručnog žirija, podijelili su muški i ženski košarkaški klub „Spartak”.

(Ij. k.)

Subotičke senke

ŠAMANOV TAJNI ŽIVOT

Kako je jedan tatarski čarobnjak prošao sve granice i cenzure i stigao na majicu subotičke novinarke

Samani su, prema Vujaklijinom „Leksikonu stranih reči i izraza”, najniža klasa budističkih sveštenika kod Tatara, Mongolaca i drugih, koji su ujedno i lekari, čarobnjaci i prizivači duhova. Oni bi, verovatno, i ostali samo ovo što objašnjava Vujaklija, da sjajni subotički slikar Imre Šafranji nije u jednom svom tragalačkom trenutku naslikao malo, amorfnu biće poput amebe, s jednim okom, ili je možda srce, ili duša ... ko ga zna. To svoje slikarsko biće nazvao je - Šamanom. Ono je stalno menjalo oblik, čas samo, čas u društvu više njih, jednom, činilo se, veseli, onda tragični, upitani... To kao da je Šafranji

odvojio deo svog slikarskog duha da slobodno luta platnom i našim očima, oslobođen svega zemaljskog, objašnjivog, zarobljenog stegama ovoga sveta. A Šamanom ga je nazvao valjda zbog tog dalekog, činilo mu se, nedohvatljivog smisla čarobnjaka s Dalekog Istoka. Požar koji je 5. novembra 1970. godine izbio u Šafranjevom ateljeu u Gradskoj kući uništio je većinu njegovih slika, pa je tom prilikom stradalo i dosta Šamana.

Ali, neki su ostali

Priče o gradu

Genius loci – duh mesta.

Genius loci – duh mesta, je pojam koji je u teoriju o arhitekturi uveo Cristian Norberg Schultz; želeći na taj način ukazati na kompleksnost i višeslojnost kada želimo objasniti fenomen čovečanstva koji se zove grad. Pojam duh mesta zapravo znači da mesto-grad ne čine samo građevine, nego i ljudi koji stanuju ili su stanovali u njemu. Građevina bez ljudi samo je hrpa kamenja ili u najboljem slučaju spomenik, tek zajedno sa ljudima koji koriste građene objekte zgrada-kuća dobije pun smisao.

Iz gore rečenog proizlazi da ako želimo da opišemo jedan grad, opis grada bez ljudi, bez njihovih muka, šala, dosetki, specifičnih naziva; jednom rečju duhovnog segmenta grada je nepotpun. Tako svaki grad ima zgrade koji važe samo u tom gradu. Vic „Kuda vodi Marxov put? U Senčansko groblje!” može biti ispričano samo u Szabadki; ili zгода da je Ivan Sarić noćas dobio batine od pandura jer nije hteo da okrene bicikl i pokaže njen broj pandurima, ne može biti ispričano u Beogradu ili Vranju. Ti gradovi imaju druge priče.

Tako su „legende” o Lazi Čvarku sastavni deo Subotice, isto toliko i Varoška kuća. Laza Čvarak zapravo zvao se Laza Dulić iz „Magnae familie Dulich”; kako svedoči porodično stablo slikano od strane Sthepan Rahsztika, 7. maja 1859. godine. Bio je „zdravo bogat”, verovatno imao je preko sto lanaca zemlje. Ali to uopšte nije bitno, bitno se da oko njega isplelo mnoštvo priča. U neke možemo sumnjati da u njima baš on je bio glavni akter, kao ona da se vozio fijakerom kroz grad, iza njega u drugom fijakeru njegov šešir, a u trećem

njegov štap; i ona priča, kako je ušao u otmenu kafanu u seljačkom „ruvu” i nije bio poslužen kafom, jer nije gospodski obučen, Laza je izišao kupio gospodsko odelo u prvoj radnji i vrativši se u kafanu zatražio je vedro kafe, i kada su začuđeni kelneri doneli narudžbu, skinuo je svoj frak i umakajući ga u kabo govorio: „Napi se kafe, jel tebi su dali, a meni ne!” Takvih priča ima i o drugim ljudima, u drugim gradovima. Ali jedna priča je sigurno subotička, a to je ona kada u jeku žetve, otišao kod svojevrzne „berze rada” pored Varoške kuće i sa „žetelačkim bandama” dogovorio kosidbu žita. Ali ne makar kakvu. Žeteoci su morali kositi „žito” oko Gradske kuće po svim pravilima. Kosači su kosili, rukovetači su rukohvatali „žito”, rukoveti su slagani u krstove a bandaš je dirigovao rad, i na pitanje građana „šta rade?” morao je odgovarati „kosimo žito gospon Laze Čvarka!” Ko je gledao film „Povećanje” Michelangela Antonionija sigurno se seća završne scene, igre tenisa bez reketa i lopte. Antonioni sigurno nije znao za Lazu Čvarka; ali na nekom duhovnom nivou našli su se jedan od najvećih reditelja današnjice i neki zdravo bogati Laza Čvarak iz Subatice. Nadrealnost scene, a istovremeno igranje života u stilu „baš me briga” može biti tema jednog drugog eseja, ali činjenica je da je Varoška kuća zgrada dostojna Evrope, ali ni ova zгода nije za bacanje. Tada smo sigurno bili na duhovnoj razini Evrope.

Novu godinu, i popijte (oni koji smeju i mogu) jednu rakiju za pokoj duše Laze Čvarka. Zaslužuje!

Zsombor Szabó, arhitekta

Prvi javni nastup

Krajem sedamdesetih kulturni poslenici u Subotici tragali su za još nekom mogućnosti da nagrade svoje sve uspješnije umetnike, jer su postojeće nagrade uglavnom dodeljivane za najmanje stogodišnjicu rada, dvestogodišnjicu života ili za prepodnevne doprinose dnevnim ciljevima. Tako je u ondašnjem kulturnom centru zvanom SIZ predložena nagrada za obične, profesionalne, godišnje domete u umetnosti. Radni zahtev da „formira predlog” imala je Marika Šimoković i to obavila sjajno. Predložila je da se nagrada zove „Šaman”, i da na plaketi bude ugravirano to čudno Šafranjevo biće. Kao simbol nespontanosti i slobode stvaralačkog čina. Radna grupa se razišla u sreći i zadovoljstvu. Šaman se, prvi put, i imenom i likom, pojavio na javnoj sceni.

Ne zadugo. Počelo je kao u Kafkinom „Procesu: Šamana mora da je neko oklevetao... S nepoznatog mesta i od nepoznate ličnosti radnoj grupi je uskoro neobavezno rečeno da bi ipak dobro bilo da razmisli da li je Šaman zbilja pravo rešenje za taj trenutak našeg razvoja, opštu situaciju i mir radnih ljudi. Izgleda da je neko pored Vujaklijinog objašnjenja pročitao i tumačenje iz Prosvetne „Male enciklopedije” da su šamani „istovremeno i nadrilekari, čarobnjaci i vrači koji prizivaju duhove; uz pesmu i često uz upotrebu narkotičkih sredstava, pa u ekstazi „uspostavljaju” vezu s duhovima”. A za ŠAMANIZAM se kaže da je „religija raširena kod mongolskih naroda; verovanje u zle duhove i duše umrlih ljudi i životinja koji vladaju svetom... Ništa nije pomoglo što na kraju piše da se prostire svetom od Laponije, preko Sibira do Eskima i Indusa. Šta vredi što to piše kad je očito da je stvar stigla i do – Subotice. Sve je pročitano svesno i budno: znači – religija, vračevi, duhovi, droga, ekstaza, umrli, životinje... Jedino nije pročitano da je taj šamančić nešto najlepše što umetnik može da otme od samog sebe i pošalje u svemir kao svoj znak, svoju tajnu lozinku za razumevanje

s drugim ljudima. Jedino nije pročitano da je to umetnost.

Nastup bez imena

Prva nagrada Samoupravne interesne zajednice za kulturu dodeljena je za stvaralaštvo u 1979. godini. Dobili su je dr Ferenc Bodrogvari, Kamerni hor „Pro mucica” i Kamerni orkestar. Za tu priliku izrađena je i lepa plaketa: na njoj se valjuškalo ameboliko biće sa slika Imrea Šafranja – ali bez imena. Šaman se tako pojavio konspirativno.

Te, 1980. godine, kada je nagrada i uručena, umro je dr Ferenc Bodrogvari. Čovek, filozof koji je prosto bolno osećao sve prepreke koje se postavljaju ljudskim mislima i ljudskom stvaralaštvu, koji je radio i kratko živeo tragajući za nekim svojim nespuntanim malim Šamanom.

Već naredne godine nagrada za kulturu ponela je njegovo ime – Dr Ferenc Bodrogvari. Nekako je bez posebne rasprave prihvaćeno da nagradu ubuduće oblikuje uvek neki drugi likovni umetnik. Kao da se napokon stalo na put invaziji šamana.

Te, 1980. godine umro je Imre Šafranji, slikar, likovni kritičar, ilustrator i pisac za koga kažu da je bio „buntovnik” vojvodanske likovne scene. Kada kritičari danas sude o njegovom stvaralaštvu obično kao karakterističnu ističu sliku „Čkalj”. Njegovi Šamani, tajna mala vojska njegovog umetničkog nadahnuća kao da izmiče pažnji.

Ali, da li je to tako?

Šamani opet dolaze

U leto 1994. godine, tražeći da mi neko prevedu na mađarski jedan tekst, navratio sam u subotičku redakciju „Mađar soa”. Zatekao sam tamo i kolegicu – novinara i foto-reportera – Agiku Kiš kako nešto ukucava u kompjuter. Bila je u letnjoj majici, a na njoj, rukom izvezen – Šafranjev Šaman!

– Videla sam isti takav kod Lorike (Šafranjeva udovica) pa sam je zamolila da i meni izveze jedan na majicu.

Još niko nije reagovao

Boško Krstić

JA, ŽEDAN

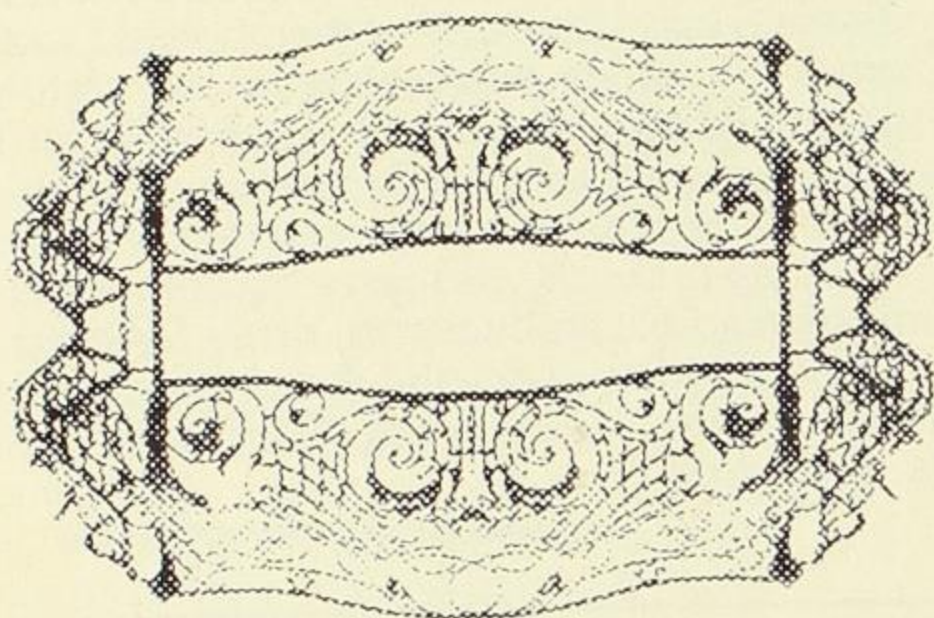
Ja, žedan svega
stojim na nekom vrhu imaginarnog brega
i gledam u ovaj svet – dolinu plača
ko don Kihot ili Sirano bez mača

I sve mi se žednom čini
da nema vode sa izvora, i reka
Ali i takav, goloruk, zar svet ne bih preplašio

čak i po danu i mesečini

Zato silazim s ovog pijedestala
Šta ću da žedan pijem – nikome neću reći
Zagrliću busen trave i dva modra vala
i gledaću u nebo i sunce biću sve veći i veći

Vladimir Brguljan

DLAN

Susreh te kao mudru
i svatih te kao dlan.
Na iskoraku u budućnost
pridodah je tebi.

Susreh te kao studen
i svatih te kao dlan.
Zamuklo predskazanje
s kozmosom ujedinih.

...ARIJA

O, ti, okrutni
s prstima od katrana i zraka
nevjerni fanatiče stvaranja
vrati me u moj
nesavršeni svijet
blagih linija i milozvuka
ne stoavljaj me
nedosanjanog
ni presanjanog
ili nestani
proklet
od koljena svakog
neokaljan djelima drugih.

Petar Vuković

Jabuke i čiode Bele Hamvaša

Kad studentima objašnjavam model atoma kažem im: Zamislite da je jabuka atomsko jezgro a da se na razdaljini od 150 metara kreću elektroni veličine glave čiode, sve ostalo je prazan prostor. Ova slika, koju je izrekao jedan profesor beogradskog Univerziteta, doprla je do mene one večeri kad su sve svetske agencije saopštavale vest o ubistvu D-ona Kenedija iz prašnjavog radio aparata, kojeg je još očevo otac kupio uoči drugog svetskog rata. U to vreme smatrao sam da pisac uz vrhunsko znanje vlastitog jezika, mora poznavati bar još deset drugih jezika, makar pasivno, a pored upućenosti u sve zamke spisateljskog zanata, treba da je vrstan poznavalac istorije umetnosti, filozofije, psihologije, medicine, matematike, fizike, astronomije...

Ukratko, moj mladalački ideal pisca bio je naivno okrenut veri u znanje, utemeljenoj na svestrano, renesansno, obrazovanom čoveku. Budući mi se činilo da je svet sazdan od suprotstavljenih krajnosti, nadao sam se da se one mogu premostiti i pomiriti znanjem te da se na taj način mogu uvesti u prostor razumljivog i podnošljivog

I neprestano sam tražio knjigu/knjige pisca koji bi potvrdio i zadovoljio ove zahteve. Razume se, uzalud, jer sam prevideo najvažnije – postupno i strpljivo suočavanje s nerazrešivom tajnom života, mudro privikavanje na sve njene raznovrsnosti, na sticanje iskustva o životu i tek potom njenu, pažljivu i selektivnu, upotrebu tokom pisanja.

Prilike su udesile da nikad ne poverujem u velike i tragične sudbine, u opasnosti i zadatke koji zapadaju odabranima da ih rešavaju (mada sam kao dete rado slušao bajke i uživao u njihovoj nepokorivoj, anarhoidnoj strukturi) utoliko više, jer sam od kad znam za sebe uočavao čudo istovremene prisutnosti života i smrti u svemu što nas okružuje. Tome je na svoj način doprinelo panonsko podneblje u kojem sam udahnuo i kriknuo, gde sve bez pogovora, pupa, cveta, donosi plod, vene, truli, nestaje i ponovo se rada, neprestano na putu iz ničega u ništa. Gde nas između neba i zemlje, jabuke i glave čiode, nezainteresovano motri sveprisutna sveta praznina od koje smo i sami satkani ostavljajući nam svoj znak u neotklonjivom osećanju užasa od kojeg se nigde ne može skloniti.

I sve bi to bilo baš tako kao sam napisao da nije avanture Bele Hamvaša koji nezaustavljivo kazuje upravo iz te praznine, iz ničega, njegove sposobnosti da iz već odavno isparcelisanog i razdešenog sveta, izvlači nova razjašnjenja. Od kako ga objavljujemo u Rukoveti, zahvaljujući Savi Babiću, pitam se: dokle domaša Hamvaš uzimajući na sebe ulogu reinterpretera međusobno potpuno različitih, pa i suprotstavljenih ideja, a odakle se i dokle rasprostire Hamvaš stvaralac? Pogotovo što je u svakom njegovom tekstu naglašena čovekocentričnost. Čak i kad luta svetom animističkog mišljenja gde progovaraju cvetovi, kamen, drvo, ostaci životinja, kao u bajkama.

Znatna prijemčivost za njegov tekst, ipak, u meni izaziva oprez i podstiče ceo registar

rezervi jer me zbunjuje njegova neubičajena i nepotrošena smirenost. I jer me njegova, mogao bih reći, čak neprilična relaksiranost svetom – upravo zato jer je nepopravljiv, podjednako neisprana kao i još jedno njegovo neiserpljeno uverenje da pre ili kasnije dobrota i istina pobeđuju – neprestano vraćaju na matricu bajki, koje sam doduše voleo, ali u njih ni kao dete nisam verovao. Istina, svako me čitanje Hamvaša ojačava već i zbog toga što se u meni dok ih čitam ne pojačavaju konflikti, niti Hamvaš pisac od mene traži da prhdodno ispunim posebne zadatke i provere, da bih ga mogao slediti, naime oni njegovi radovi koje poznajem utemeljeni su na čvrstoj formalnoj strukturi epskog reda stvari; on/kazivač saopštava mi ono što ja slušalac/čitalac imperativno očekujem/zahtevam – i uglavnom dobijam. Dok se neprestano pitam: odakle mi je sve to znano? Nije li, upravo, Hamvaš ponudio tekstove za kojima sam u mladosti bezuspešno tragao?

A on nas samo smireno i nenametljivo navodi da ponovo obidemo rskršća svih važnih puteva i što je, takođe, važno pomaže nam da ga pratimo dok prebira po rezultatima takmičenja materijalnih i duhovnih vrednosti civilizacija, naroda i kultura. A on nam samo predlaže da još jednom, i pažljivije, pregledamo ostatke svih svetova, ne pridajući tome značaj inicijacije. Prateći njegov tekst dobro se osećamo, i zbog toga, što Hamvaš ni ne pokušava da sastavi iskonstruisane, u osnovi manje-više lažne rang liste ostataka tih svetova i njihovih vrednosti.

Ali, nije sa Hamvašem baš sve tako jednostavno pogotovo što je kao pisac uvek, svesno, u drugom planu, ostavljajući utisak osobe koja samo ispunjava svoju dužnost i ne interesuju je mnogo posledice onoga što čini, ponajmanje mogući materijalni rezultati ili prestiž, dok nam se čini čovekom čudesno smirenog karaktera i metafizičke bistrine, kojom ne pada na um da se suprotstavi zlu ovog sveta, već da ga, upravo takvog pronalazi, do izvesne mere prihvata i začikava ne bi li ga nadvladao pretvarajući ga u dobro, prepoznaćemo u Hamvašu već i zbog njegovog života, izuzetnu hrabrost pred sudbinom, izostanak bilo kakovog prezira prema ljudima i njihovoj nikad prekinutoj potrebi da traže, podstiču i obnavljaju banalnost, pa su utoliko snažniji impuls i energija njegovog neprekidnog traganja za nekom vrstom transistorijskog kulturnog ključa.

Ipak, nisu li njegovi tekstovi uzaludni beg od užasnutosti nad prazninom? Zbog zauvek prekinutog zajedničkog slavlja čoveka i prirode. Zbog neopozivog odlaska uvredjenih bogova iza kojih nije ostelo ništa, od kada je ljudsko vreme postalo nestvarno. I, najzad, zbog oholog i slaboumnog pokušaja čoveka da neprozirnu tamu nestvarnog vremena nadomesti poezijom i spekulacijom što je urodilo tek nerazmrsivom konfuzijom etičkog i estetskog.

Za sada?

Naš književni leksikon

Lazar Merковиć (Subotica, 14. lipnja 1926.), pjesnik, romansijer, esejist, kritičar, bibliograf, prevodilac, novinar.

Osnivač je i prvi glavni i odgovorni urednik subotičkog književnog časopisa „Rukovet“ (1955-1960), te (1970-1972).

U njegovoj ratnoj prozi snažnog zamaha i ekspresionistički intoniranoj intimističkoj poeziji dominira čistota, iskrenost i htijenje da se ispovijest dovede do kraja, te da kraj liči na po(r)uku.

Za gotovo pet desetljeća bavljenja prevodilaštvom s mađarskog preveo je i objavio blizu 1.200 naslova (u šezdesetak knjiga, svezaka, itd.) od 165 autora: pjesnika, prozaista, esejista, dramskih pisaca, filozofa, znanstvenika i publicista iz Vojvodine i Mađarske. Dobitnik je Ordena malog križa Republike Mađarske za dugogodišnje prevodilaštvo i istaknutu ulogu u posredovanju mađarske kulture u nas.

Bibliografija: **Odbljesci**, pjesme, 1953; **Između dva pola**, pjesme, 1957; **Put dug pet života**, roman, 1963; **Putevima zajedništva**, bibliografija, 1972; **Osame**, pjesme, 1988; **Bibliografija časopisa Rukovet 1955-1990**.

BORU NA VRHU

Josipu

Jedini ti
moraš da me shvatiš,
ti sam,
ja sam
obojica bez sna.
Iznad tebe
kruni se prašina
Kumove slame;
uzalud snatriš,
grije te hladno
obli plast sijena.
(Evo, ja ležim,
kraj tebe,
obje mi plečke
žulji stijena,
a kad se pokrenem,
kao da kamen zebe:
šta to predadoh
rosi jutra?)
Odavdje,
iz kala
žabljeg rakursa,
vidim:
Zvijezda –
izgna je Mlječni put –
tužna,
na vrh bi ti sjela
(na glavu bi ti sjela)
svijetlom;
a ti,
osloncem svojim
(žilom srčanicom)
kroz kamen
dubiš
kamenu svoj put!
I gle:
između tebe,
između tebe i borja,
između tebe i brda,
između tebe i gora,
između tebe i mora,
iznad tebe,
između krša i ravnice,
između vododerine,

već sigurno teče
jutarnja modrina.
I gle:
baš tako
svijest nam polako
takva
ljepota biva:
spaja zemlju,
nebo – čovjeka,
lomi – raskida,
drobi – razbija,
i sebe – i druge,
nijedna joj laž
nije duga vijeka,
a istina –
uvijek –
za čovjeka.
I gle:
opet ljepota:
(spolja uspravan)
za vid,
i tako
iskreno
(iznutra)
uspravan
za nevid!
Na kosom
kamenu
na kalnom
tlu
prav;
slomljen
u stasu,
a ne u korijenu;
u smrti
kamen:
u ljepoti
plav,
živ u životu,
Živ u spomenu.
Živ.

Mitrovac na Tari, 1974.

Lazar Merковиć

NESKLAD

Napolju pada ljetna, prvih kapi kiša
toplo je jutro
tišina se pleće kroz zvuk
kad bi samo moja duša bila tiša...

Vazduh tiho šušti, kao da je od pliša
tiho je meko jutro
sve je mirno
kad bi samo moja duša bila tiša...

* * *

Kamen se otvori
suza ispadne.
Tu korov nikne,
tu korov smrt dočeka,
tu smrt život posije.
Život raste.
Rast hrast Sunce dodirne,
Sunce svjetlost pošalje,
svjetlost luta
dok ne pronade tugu.
Svjetlost tugu otpi,
tuga se u kamen zatvori.

NOĆ 12/13. KOLOVOZA

Kada zaželiš da ti iz glave,
kao nemarnom gostu
mrva iz usta,
ispadne pjesma o jednoj
posve izuzetnoj noći
u kojoj su ti sve želje
stale u nebo,
a ostala jedna jedina:
uspavati pjesmu na hartiji,
i nemaš ništa sem mekog
traga u sebi i naslova,
kada želiš, a nikako da se desi,
tada uzmi iglu,
provuci je kroz rukav haljine,
bijeće, tvoje ili tuđe.
Zabodi iglu u nebo
i čekaj da postane zvijezda,
čekaj da padne,
a onda poželi da ti iz glave,
kao nemarnom gostu koščica
iz usta,
ispadne pjesma, naslov već imaš.

Zdenka Kovač

Želja dugovjeka

Ima ljudi s kojima sam u određenim vremenima, na kasnije označenim, određenim tokovima nekog duhovnog razvoja, u posve posebnom odnosu; odnosu nadasve duhovnom, koji zahtijeva priznavanje i prihvaćanje jedne stvarnosti usporodne svakidašnjici: izoštrenu sposobnost uočavanja pojave kao ploda nekog nastajanja. Zapravo, vrlo je teško pobliže odrediti vrstu i unutarnju zakonitost takvog odnosa. I čini se, kada se razmotri mogućnost javnog, društvenog izražavanja takvog odnosa, čini se, dakle, da je tako što nemoguće u ovozemaljskom sustavu međuljudskih odnosa, jer kao da pripadaju svijetu drukčije ustrojenom. Neka, pomalo tjeskobna, nerješiva stvarnost takvog odnosa i pitanje koje trajno nadahnjuje duhovne čovjekove snage, kao sjena prati i izmagličasto lebdi nada mnom. To me podsjeća na mnogo puta duboko doživljenu prirodu i u meni osjetljivost i prijemčivost; na izražajnost i napetost unutarnje snage, da osjetim zanos od ljepote jednog drveta. I nikad nisam shvaćala, niti mogla pojasniti želju da ne samo osjetim miris drveta, vidim njegovu boju i oblik, dodirnem ga rukama; da mu osjetim način hrapanja kore, nego da s tim drvetom budem jedno. Jedino, ali ne tako da se u tom jedinstvu izgubi moja osobenost, nego da se u jedinstvu sačuva. Takvo jedinstvo nikad nisam doživjela niti susrela i nikad ga nisam mogla opisati. I u nemogućnosti drukčijeg življenja jedinstva, čovjeku preostaje jedino da s tim drvetom ili prirodom općenito ima nekakav odnos.

Tako, ima ljudi s kojima imam različito razvijene odnose, na različitom stupnju poznavanja, prijateljstva i oblicima susretanja, a da između nas lebdi, miriše, zgušnjava se i rasplinuje, buja i splasnjava, nada se i biva malodušna, želja za savršenim jedinstvom.

Marija Skenderović

Položaj poljoprivrede u svetlu sadašnje ekonomske politike NUŽNO STRUKTURALNO POVEZIVANJE

Opšte je poznato da je Vojvodina izrazito agrarno područje sa razvijenom prehrambenom industrijom. Ova grana privrede je obezbeđivala, i dalje će obezbeđivati, građane Jugoslavije sa osnovnim prehrambenim proizvodima. Baš zahvaljujući poljoprivrednicima ne gladujemo, iako već imamo jedan manji sloj stanovništva koji ne svojom krivicom živi na rubu gladi, a većina zemljoradnika je u toliko teškoj materijalnoj situaciji da bez kredita ne može obezbediti ni prostu reprodukciju. A znamo da je krajnji cilj svih nas da se, ne samo u poljoprivredi, obezbedi takav prihod koji će omogućiti proširenu reprodukciju, znači razvoj i proizvodnju što više materijalnih dobara. Ovo potvrđuje i analiza položaja zemljoradnika i poljoprivrede u celini na skupu u većnici opštine, gde je zahtevano da se u najkraćem vremenu izvrše temeljite reforme u agraru. Već duže vremena vidimo, a i osećamo, da je stanje u agraru teško i neodrživo. Uprkos činjenici da je ova grana ključna u obezbeđivanju kakvog-takvog preživljavanja, ipak joj se ne poklanja adekvatan tretman. Da se razumemo, nisu zemljoradnici došli do toga da gladuju. Poseduju oni solidne osnove za svakodnevni život. Nije u tome problem. Oni nemaju sredstva za

proširenu reprodukciju (a često ni za prostu) što je želja i cilj i same društvene zajednice – države. Ako se ne budu donele takve mere, koje će poljoprivredi obezbediti takve uslove privređivanja kao u drugim granama, ako se ne usklade cene-pariteti proizvoda, krediti za avansiranje proizvodnje, itd. predstoji nam svima crna budućnost. A to se mora i može izbeći, jer zemljoradnici pripadaju onom sloju društva koji nisu nikada, a i neće, primeniti silu za ostvarivanje minimalnih zahteva, koji su neophodni da bi se ovoj grani dao podsticaj za još veće zalaganje. Jer, raspolažemo sa takvim resursima koji bi obezbedili – bar što se ishrane tiče – svetski standard, naravno uz primenu odgovarajućih agroekonomskih mera i politike. Trebamo priznati da sada poljoprivrednici kreditiraju državu u obezbeđivanju dovoljnih količina najosnovnijih životnih namirnica. A trebalo bi da je obratno. Ova činjenica sama po sebi dovoljno govori o stanju i položaju poljoprivrede kod nas.

Još jedna činjenica treba da zabrinjava, a to je tzv. bela kuga. Naime, svi znamo da je selo ne samo osiromašilo u odnosu na raniji period, već je takode i ostalo bez radno sposobnih ljudi, jer sadašnji proizvođači polako ali sigurno stare i izumiru, a umesto njih niko

neće da se bavi ovim poslom. Iako svi zavide i hvale seoski, odnosno zemljoradnički život, ipak se ti zagovornici čvrsto drže grada i gradskog života. Zna se zašto. Ova činjenica je teža i tužnija od svih iznesenih problema, pominjanih u vezi sa agrarom, a koje se može sprečiti samo brzim i efikasnim merama i reformama u poljoprivredi. U protivnom, stanje će biti katastrofalno i pogubno za sve nas.

Zemljoradnici, pored navedenog, traže da im se obezbedi više mesta (pažnje i prostora) u medijima, da sami iskažu svoje stavove u vezi sa ovim problemom i sugestije u cilju obnavljanja i unapređenja poljoprivredne proizvodnje na savremenim osnovama, imajući u vidu krajnji cilj: stremjenja ka Evropi. Potrebno je da se povežu, konstituišu u strukovne saveze, koji bi zastupali interese seljaka, a istovremeno obezbeđivao uslove za osavremenjavanje proizvodnje i podigli stručni nivo neposrednih proizvođača. Moramo priznati da su seljaci billi „seljaci” u onom ružnom smislu reči, a to znači da su često smatrani drugorazrednim građanima, ako ne po drugom a ono po oslovljavanju. To nisu seljaci već poljoprivrednici-zemljoradnici kojima ovo društvo može da se diči.

ing. Tibor Tili

REŠENJE PITANJA ZEMLJOPOSEDNKA

Pošto na mitingu zemljoradnika, koji je održan 12. decembra u Beogradu nije niko došao od vlasti i ako je bilo dogovora, osiće se uvriđenim i poniženim jer niko nije tlo saslušati naše nevolje.

Sve donedavno ponavljane izreke „bogat seljak – bogata država” više se ne ponavlja. Poremetila bi nastojanja „nekih krugova” u ovoj državi da se seljak „oguli” imutka.

Zakonodavci znadu da razrez na porez za zemlju nije adekvatan za zemlju i dohodak, ali oni su zato da seljak plati sve ono što fabrički radnici traže štrajkom za svoje plate, ko i službenicima savezne, republičke i pokrajinske uprave.

Kako je zbir poreza za zemlju u globalu manji dio Saveznog budžeta, trebalo bi da što glasnije zaktivamo da se porezi u svim vidovima koji se odnose na zemlju „ukinu” i to oma. Seljaci nisu do sad štrajkovali, ali sad moraju, jer imadu razloga. Kako ga sada nazivaju „tihi bunt” nije da ruši sadašnju vlast ili državu, već da se dogovorom o priraspodili dobiti izvrši na pravedan način koji bi bio obostrano koristan.

Pridlažemo da se obavezu cocijalno ociguranje, ko i zdravstveno ukine i da NSZV formira nov organ na čitavoj teritoriji Jugoslavije. Zdravstveno ociguranje bi vršili priko privatni lekara a penzijsko bi formirali u svom domenu prema veličini povride il priko vlastite volje i cigurno je da neće bit potribna priudna naplata.

Sve ovo tražimo da se putom saveznog zakona donese novi zakon o porezima i to oma da ne bi došlo do seljačkog štrajka.

Da napomenem, taj štrajk bi se sastojao u tome što ni zemljoradnici od danas više neće izlaziti na zemlju bilo – traktorom, zapregom, motikom il kosom sve dotle dok se svi uslovi ne ispune od Savezne Vlade. To ne bi bilo samo

zastrašivanje nadležnima jer seljačka solidarnost ovog puta biće jača od obične građanske neposlušnosti. Svako obećanje a prithodno nedonošenje saveznog zakona i ukidanje svi poreza za zemlju, svi poreza na repromaterijal i paritetu cina doće do štrajka. Nisu seljaci protiv ove države, već protiv nesposobni i sebični interesa pojedinaca koji ne znadu il neće da znadu za probleme zemljoradnika. Nije ovo garnitura upravljaja jedina u istoriji, koja guši seljake u bunt. To je bilo već u doba Matije Gupca, a mi danas nemamo tako istaknute vođe (možda Garabantić).

Druga velika stavka poreza je „vodni doprinos” koji bi tribo da bude selektivan a ne obavezan. Taj doprinos triba platit onaj koji ima zemlju do kanala il rika i ako koristi vodu, a ne svi zemljoradnici. Ja sam davno bio član Upravnog odbora „Severna Bačka” pa sam vidio šta se i kako radi. Vidio sam da se za naše novce prikopo kanal na „Peščarinoj” močvari na Kelebiji a koji je sada ugledni voćnjak. A tako je i u drugim podružnicama u „DTD”.

Da ima razloga za ukidanje poreza za zemlju mož poslužiti primer iz bivše Jugoslavije kad je posli velike konjunktore došlo do naglog pada inflacije, pa je puno seljaka ostalo dužno bankama. To je bilo oko trideseti godina, al posli dvi godine vlada je uvidila da te dugove seljaci ne mogu platiti, donela zakon A. Z. „Moratorijum”, kojim se brišu svi zemljoradnički dugovi. Dakle, tako je uradila kapitalistička država, a tim prija ova cocijalistička triba sliditi bivšu.

Velika kočnica u privredi je nerealan paritet cina – „roba-roba, roba-rad, rad-rad”. To se mož jedino rišiti na način što bi se formirala „Paritetna komisija” od dvadeset članova, i to deset članova iz vlade i deset iz NSZV. Odluke bi se donosile u koncenzusu s kvorumom 6:6. Početna tačka ove „paritetne komisije” bila bi slobodna cina svi poljoprivredni proizvoda, u prvom redu žita, prema kojem bi se sve ostale cene uskladile. Pošto su mlinovi u većem slučaju glavni čuvari i skla-

dištari njeve usluge, meljavu bi plaćali proizvođači kruva, dok bi cinu kruva utvrđivala „Paritetna komisija”. Isti slučaj bi bio kod „Mlekara”, „Uljara”, „Klaonica” i ostali pri-radivački poljoprivredni proizvoda.

Da ne bi došlo do neželjni posledica pridlažen da vlada, ako vidi kako je stanje, i dalje ne priduzme ništa, udalji s položaja ljude koji krše naše zaktivne i „Avramovićev program”. A ako nije u stanju rišiti probleme nek čitava garnitura da ostavku, jer je još uvijek malo ministara u zatvoru.

Mi obećavamo da će sve novce, koji će bit brisani iz poreza, seljaci uložiti u proizvodnju da budnu niže cene i veće blagostanje svi.

Fizička nemogućnost obrade zemlje nije naš inat il štrajk. Više je to štrajk vlastodržaca što ne donose take zakone koji bi omogućili normalne takse obrade zemlje.

Seljačka solidarnost proizilazi iz realni posledica osiromašivanja svi seljaka, osim malog broja koji su na niki drugi način došli do zarade.

Upozoravamo vladu na ozbiljnost stanja koje vodi u kaos uz napomenu kako „sit gladnom ne viruje” i da je vrijeme da se „kolo okrene”.

Sime Dulić

Bunjevačka narodna pripovitka ČERAZ ZAKRAĆENOG DEŠPUTANJA

Bio niki opak kralj, najviše mrzio kad mu dođu prosjaci. Okrunjenoj glavi nije dika da prosjake tira s praga, pa izmislio da će udilit samo onom prosjaku koji ga nadmudri u dešputanju.

Došo niki dida koji je s jednom nogom već u grobu, a kralj:

– Znaš li ti matori, zašto i slipac sklopi oči kad spava?

Dida počeo žmirkat:

– Otkale bi moja glupava glava znala kad ni okrunjena glava ne zna.

– Ko ti je to kazo da ja ne znam?! – kralj oma zaprzni.

Dida samo žmirka onim okicama ko u miša:

– Svitla kruno kralju, samo luckast pita ono što zna.

– Ti mene da praviš magarca?

Dida ga počeo utijavat:

– Svitla kruno kralju, nemojte ljude navodit na grij, nemojte za Boga miloga, ko čuje pomislice da sam ja Bog otac-stvoritelj. Jal samo on mož čovika pritvorit u magarca.

Kralj pobilio od bisa ko duvar, al se još misli: je l' ovaj dida nedočuvan el namazan svim ke-rećijim mastima? Ajd, još će ga probat. Podigo zlatom okovanu kraljevsku batinu:

– Oće l' ovo izrast?

– Svitla kruno kralju di će izrast ono što je čupano a nije natrag turano?

– Otkale ti znaš da je čupano?

– Sve sluge plaću na vas da i' za kose čupate, ne virujem ni da ste batinu sikli – kad je vaša, svitla kruno kralju.

Bogme je već kralju prikupilo, guta na suvo, al još nije ciguran, još će ga probat:

– Dida, vidiš ovo zlatno ruvo na meni? Da smo to nas dvojica zajedno stekli, pa da dilimo, kako bi ti počeo diljenje?

– Svitla kruno kralju, lako, evo, ovako: klin mi je klin ti je.

Kralj se zapravo počeo pipat i ogledat: el matori lud el pust, di on vidi klince na tom bogataškom ruvu?! I na kraju zapita:

– Dobro, a šta bi s tim klincima?

– Svaki svog zabit u duvar.

– Zašto?!

– Ja da obisim na njegov moj trbu', jel kako se od tebe nadam zalogaju drugo š njim i ne možem uradit, a ti da se na tvog obisiš kad ti dosadi ovako živit.

Kralju izbila krvava pina na usta:

– Obisit! Ko kera! Krvniki, nosite ga!

Dida se ne buni, ni ne otima, samo podigo okice nebu:

– Bože, Bože, kad si me već namučio i napatio cilog života, na ovom jednom ti fala kad si mi dao priku i blagu smrt, pa ne moram bolovat.

Ljudi su sad ugledali da se priko didini' očiju navukla landra, siroma' ništa ne vidi. Al kraj ne trza rič i siroma' dida ode Bogu na istinu. Dželati njegov na štrangu i ode prosjak u raj. Sveti Perak ga dragovoljno primi:

– Dida, ti si bar bivo na vrati i na vrati, bićeš mi od pomoći u mom poslu kad sustanem el me Mešter pušti malo u vandrovku po zemlji. Ostaćeš tu nuza me.

Oće i dida drage volje, naodo se po svitu, zna da je i Perak to volio, pa će se bar napripovidat jedan drugom, a još ga sveti Perak dočekao oma s punom torbom i tikvom vina. Kad će se smrkijivat, zavrnilo oni ključ, potpačili rajsku kapiju da se priko noći ne uvuče kaki lopov el bečarina, pa sveti Perak sebi opakliju, drugu didi i:

– Laku noć.

– Laku noć, Bog nam bio na pomoć.

Kad će zora granit, a jedan lupa. Sveti Perak se proteže:

– Ajde, dida, da vidimo ko ti je prvi došo.

Dida odškrnio kapiju pa ima šta i da gleda: prid rajom stoji glavom njegov kralj. Tu

noć se pridro, ubila ga jaka krv. Očo za didom na onaj svit brže neg se nado, a dida se ko obradovo kad je vidio svog dobrog poznatog, pa sve dzika od dragosti ko da je u kolu:

– Evo nama dobre duše, koja je nas prosjace naranila i napojila.

Perak se dotle razazoco, počeo se švagat, pa će jedared:

– Dida, moji andeli su me nikud drugačije obavistili.

– A, to ne mož bit! I juče me je tako naranio, da mi je od silnog 'ića jezik iskočio kad su me njegovi ljudi uzvukli na štrangi da izmire koliko sam se naboko.

Nije Perak badavad volio ić po zemlji, dositio se da se dida dao u huncutarije, pa mu kaže:

– Ded, ti malo okreni tvog gosta nek pogleda onamo doli.

Dida kralja za rame, okrene ga:

– Ded, ded, pogledaj malo doli di oni rogati i repati lože pod kotlove. Meni se čini ko da bi ti tamo više volio.

Kralj se sav zgurio i istrčio kad je s rajskog praga ugledo pako ispod sebe, pa se sam počeo natraške povlačit u raj:

– Al nikako! Ta ni u snu!

Kad je Perak to čuo, a on nogom kralja u tur da se onaj sav prikošedivo do pakla, pa mu još vikne:

– Ode bi se ti dešputo?! Ne znaš da je to tu zakraćeno?!

Isprašio on svoj kraljevski tur onako slatko, al se oma počeo obzirat, pa prstom zove didu:

– Pretelju, to si ti tribo uradit. Kad naiđe Meštar nemoj me kakogod odat da sam s onim ukaljo ovu svetu nogu jel ako Meštar čuje da sam opet zaprzniio neće me baš šale puštit da malo provandrujem po zemlji, a ja sam ti se baš zato najviše obradovo, jel sad imam zaminu, pa bi se mali isko od Meštra.

*Kazivao: Duka Roganov,
Subotica, rođen 1889.*

Sakupio i obradio: Balint Vujkov

OPAKLIJA

Vjetrovima rascvjetana.
O klinu, pod ambetušem
Naherena salaša.

Razmišlja o snijegu,
Do brade.
Mrazu što štupa.

O gazdi
Što tko zna kamo
Bez nje je pošao.

ČOBANJA

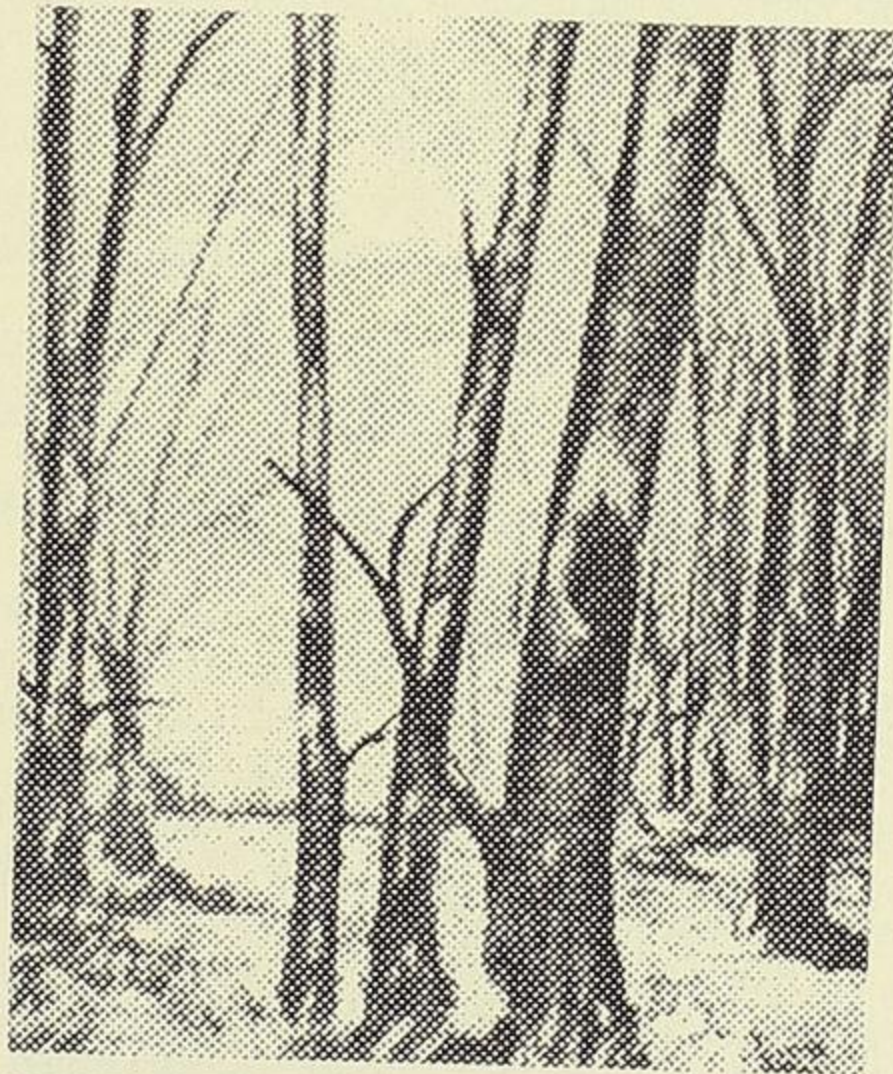
Teško zlato ruja
Pukao
U prahu vatre.

Krik vode!

Klasovi ko žuti neveni
Lelujaju.
Na lahorromoru žetve.

Čobanja.
Pod krošnjom višnje
Mrzne.

Lazar Francišković

Žackalo iz „Poljoprivrednika“ za poljoprivrednike

– Pametniji popušta, moj komšija!

– Dokle, kad je stigao do zadnje rupe na kajišu?!

– Znaš onu: Vo se vezuje za gorove?

– A znaš ti ovu:

Odgovorni za fotelju!

– Sad mi je jasno zašto se kaže:

Đavo ne ore i ne kopa!

Video i on da od poljoprivrede nema vajde!

– Nije tačno da seljacima nije ništa ostalo od žetve!

– A šta im je, pa ostalo?

– Kako šta, pa slama

koja je sada na ceni!

– Znaš da me čudi i ovo stalno stezanje kaiša?

– A zašto?

– Zato što o tom stezanju odlučuju raspojasani!

– Seljačka briga je uvek veća od roda.

– Jer, rodilo–ne rodilo država uzima svoje!

– Zašto da stežu kaiš–oni stežu poljoprivredu.

– Zalažu se za stočarstvo–prave nas volovima
na.vi.

М МЕТАЛ-ПРОДУКТ

Vijest podsvijesti, zabilježena 21. listopada 1992. VRIJEME PRIJE SVJETLA

(mojoj majki)

– Samo ti idi, derane. Zaspacu. Metni me unutra i poklopi me. Nek ti je sa sricom.

Nije se više mogla kretati, čak ni uz pomoć svoje „batine“, što je donedavno još činila. Sa tom se činjenicom nikako nije mogla pomiriti, kao, uostalom, ni sa spoznajom da se do Mira dolazi postupno. Nekim je grešnicima određeno da Njega treba zaslužiti, miriti se s nemoći koja ne dolazi iznenada i u cijelosti, i što je najteže – toga biti svjestan.

Iako zaokupljen ovim mislima i pokretima ujednačenim s onom kojoj sam dužan i zahvalan, pozornost mi je sve vrijeme ometa la prostorija čiji su zidovi bili nekakve žućkasto-crvenkaste boje i svjetlo u njoj, a koje je taj dojam još više pojačavalo. Začudo, sve je, ipak, bilo tamno. Hladnoću odaje upotpunjavali su vlažni, tek nedavno nevješto okrečeni i goli zidovi, kao i to da u njoj, osim kreveta koji se nalazio u kutu i sanduka na sredini, ničeg drugog nije bilo. Naša dva Života, koja bi sigurno izmijenila opisanu sliku gušio je jedan Prelazak.

Polako i spokojno ustala je iz kreveta. Krenuli smo na, kako nam se činilo, dug put do sredine. Oboma nam je bio zajednički jedan osjećaj: olakšanje. Njoj zbog svijesti da je maratonu kraj i da je cilj već na vidiku, a meni zbog pomiješanih osjećaja straha, neizvjesnosti, uzbuđenosti i sreće pred otvorenim vratima slobode. Valjda sam se stoga i začudio kada sam pod prstima osjetio hladno lakirano drvo i preko njega svileni blistavi čaršav.

Znači, stigli smo. Sanduk, koji je imao zaobljen oblik i više podsjećao na bačvu, bio je postavljen uspravno s poklopcem naslonjenim na njega. Ni sam ne znam kako, našla se u njemu i jedino što sam od nje još vidio bila je sićušna, ispijena godinama, glava na kojoj su aktivne bile samo tanke modre usne kada je izgovarala riječi. Kao da je njima još malo htjela produljiti put, jer je znala kako mi je. Radi sebe to nije činila. Pokazivale su to oči

koje su, i pored toga što su gledale u mene, stigle do cilja i staložen glas koji je odavao da zna da sada samo još treba sačekati presudu i uputiti se pravcem koji je određen. Sve ostalo – uredno začešljana i u kiku uvijena kosa, koža, obrazi bez imalo rumenila – izjednačavali su je bezbrojem prije i nakon. Ruke su mi same, bez komande, zavrta le poklopac.

Ako se u ovakvim momentima može doživjeti još jedan šok, onda ono što sam opazio zaslužuje takvo ime. Tek sam se sada počeo pitati tko je to bio s moje lijeve strane, a čiju sam pomoć tako rado prihvatio dok smo išli, za nas, neprirodno polako. Opet si tu nakon toliko vremena! Iznenada, spontano i kada je to najpotrebnije. Zašto? Zbog pokajanja, ili sažaljenja? Ili stoga što znaš da ću otići?

Ljepota, charm i nenametljivost su osobine kojih se sjećam od prvog susreta. Nije te bilo, a ja sam te, lutajući, tražio posvuda i već te, zahvaljujući vremenu i novim ljudima, uspio zaboraviti.

„Zaspacu“ – ta mi je riječ ostala urezana u svijest. Nisam mogao povjerovati u nju.

– Nemoj otvarati, hajde da sednemo. – tvoj glas opominjao me je da misliš isto što i ja.

Šutio sam i prišao krevetu koji je još bio topao. Ništa nisam mogao ni odgovoriti, ni učiniti. Sloboda je tu, i ti si tu. Kao da još ne mogu sagledati svu širinu i svu svjetlost koja se pruža preda mnom. Neizvjesnost koja se sve više nametala pojačala je i odjednom probuđena sumnja.

– Gdje si do sada?

– Tu i tamo. Jesi li dobio razglednicu za Novu godinu?

Ovim pitanjem uništena je tek rođena sumnja i činilo mi se najboljim da bi se probio led šutnje nakon tolike razdvojenosti.

– Jesam. Hvala ti. – odgovorio sam hladno, iako nisam tako osjećao.

I dalje nisam bio u stanju razgovarati. Imao sam dojam da ti to znaš i da vješto skrećeš s teme na temu, ali se točno približavajući onome što želiš.

– I šta sad? Kuda ćeš?

– Ne znam.

U stvari sam lagao, jer sam znao i što ću i kamo ću.

– Kako ne znaš?

– Ne znam. Kod prijatelja van, ili negdje još dalje.

– Ni ja nemam obaveza. Ne radim više. Mogli bismo zajedno.

– Vidjet ćemo.

A odmah potom pričali smo kamo bi bilo najbolje, pod kojim uvjetima, što ponijeti... Pričali smo, a ja sam sve više postajao svjestan tvoje smeđe, kratko ošišane kose koja je tu i nudi mi se prstima. Pomisao na fizičku bliskost vukla me je tebi. Ta krhka građa tijela, preplanuli ten, kao i razgoličeno koljeno, uvijeno u tanku skramu prozirne tamne čarape sve je više moje prvotne namjere bacala u zaborav. Kako sam se samo obradovao dodiru nježnih prstiju i kao u čeda mekih dlanova. Osjetih nadalje angoru u krvi. Poželjeh dodirnuti i pamučnu bijelu kragu što je provirivala ispod; da zamislim kako bi to izgledalo. Ni u čemu nisam bio sputavan i možda stoga ponovno postah svjestan da ovo što radim nije dobro. Poput zvona na uzbuđu začuh u sebi riječ „zaspacu“.

– Šta je? Kuda ćeš?

Otišao sam na sredinu odaje i otvorio poklopac.

– Derane, ja ne možem zaspac.

– Pak. Uvatite me za ruku i dodite. Kad legnete na krevet, zaspacete.

Nije se protivila. Bez ijedne izgovorene riječi stigli smo do mjesta s kojega smo i pošli. Pomirila se s time da još nije vrijeme. Tko zna, možda ni tamo nije bolje. Neka se strpi i gleda kako život protiče mimo nje. Zapita li se i ona nije li ovo možda iskušenje odabranih? Po odgovor ćemo svi otići u točno određeno vrijeme.

Iz ovih misli trgao me strah da netko nedostaje. I ponovno iznenađenje: nije te bilo! Kako si došla, tako si i otišla. Nenametljivo. Ostaje mi samo utjeha da i od ovoga može biti teže i nada da će jednom biti lakše.

Hladnim znojem obliven, poput sobe u kojoj smo se nalazili, i postupno se prepuštajući nekim novim nadražajima, glas koji sam čuo umnogome mi pomože u tome, ali i oneraspoloži.

– Szia.

Zlatko Romić

Pčelinjak u siječnju KREĆE PRVO LEGLO

U ovo doba godine košnice povremeno treba obilaziti, s leta odstranjivati uginule pčele, društvima obezbijediti potpuni mir i dobru zaštitu od vjetra.

U prvoj polovici siječnja pčele obično miruju. Jedino što pčelar u to vrijeme za njih može učiniti je da im omogući potpuni mir i da ih zaštiti od hladnih vjetrova.

U drugoj polovici mjeseca, pčele počinju aktivan rad, koji doprinosi podmlađivanju društva. Pčele u središtu klubeta povećavaju temperaturu (34-36 C). Usporedno s tim, pripremaju ćelije za leglo i poboljšavaju ishranu matice, koja ubrzo polaže samo nekoliko jaja početku a zatim sve više. Ubrzo se pojavljuje i prvo leglo.

Za njegovanje prvog legla osim meda potreban je i cvjetni prah (polen), pa se savjetuje dodavanje čvrste pčelinje hrane (pogače) s cvjetnim prahom.

Ako pčelar sam sprema čvrstu hranu a ima cvetnog praha, najbolje je da 1/3 čvrste hrane čini cvjetni prah ili obrano sojino brašno. Cvjetni prah treba dodati gusto skuhanom šećernoj otopini tek kada se toliko ohladi da u njoj može držati prst. Ako vrijeme

dopusti čvrstu hranu s cvjetnim prahom treba dodati u trećoj dekadi siječnja.

Snijeg na košnicama treba ostaviti sve dok se ne počne topiti. Nije opasno ni kad snijeg zavije leta, jer je porozan, pa iako su zatrpane košnice, dobijaju potreban zrak. Tek kada se počne topiti treba ga odstraniti s košnice i leta. Leta treba dobro očistiti kako bi pčele svaki sunčani dan iskoristile za izletanje.

Utopljavajući materijal je od početka njegovanja legla potrebniji nego do sada. Ukoliko je vlažan, treba ga što prije zamijeniti suhim.

Njegovanje legla u siječnju iscrpljuje pčele. Zato se ne preporuča prekomjerno stimuliranje matice na polaganje jaja.

Ako se prilikom obilaska košnica ili osluškivanja posumnja da u košnici nema dovoljno hrane ili se uvukao miš, bez obzira na niske temperature treba intervenirati.

Društvu koje stalnim brujanjem daje do znanja da nema hrane, treba dodati čvrstu hranu. Čak i društvo koje jedva daje znake života, ako je u pitanju nedostatak hrane može se spasiti unošenjem košnice u zatvorenu toplu prostoriju i prskanjem pčela razrijeđenim medom. Kada se društvo oporavi i ponovno sakupi u klube, košnica se može iznijeti na staro mjesto. Ali, pčele trebaju stalno imati čvrstu hranu u košnici iznad klubeta.

U ovom mjesecu pčelar nastavlja rad na obnovi i remontu inventure i užičavanja ramova.

Ante Zomborčević

PRETPLATITE SA NA „ŽIG“ ZA IDUĆU GODINU

Ukoliko želite i nadalje pravodobno i redovito dobivati „Žig“, molimo Vas da se pretplatite na njega. Time će te ujedno omogućiti i daljnje njegovo izlaženje. Cijena pretplate za SRJ je: polugodišnja 10 dinara, godišnja 20 dinara, a za inozemstvo: polugodišnja (u protivu vrijednosti) 20 DEM, godišnja 40 DEM.

Uplatu pošaljite na adresu: D. o. o. za novinsko-izdavačku delatnost „Uj Het Nap“ kapkiado Kft, Subotica – Szabadka, Trg Lazara Nešića 1/VI, 24000 Subotica; Služba za platni promet Subotica 46600-603-5-3301 s naznakom za „Žig“

PRIVATNA VETERINARSKA
STANICA

„VETERINAR“

Trg Paje Kujundžića 2/a

(kod senčanske crkve)

telefon: 024/ 39-229

Radno vreme u ambulanti:

– radnim danom i subotom od 7 do 9 i od

16 do 19 časova

– nedeljom od 8 do 10 časova

BRBLJIVAC

izmislili televizor
i nije te briga
oni ćedu tebi kasti
šta misliti triba

vidiš ti baš ko i ja
ko je bostan obro
tu je TV da nam kaže
da nam ide dobro

kad dosadi blagostanje
o kom TV melje
s polugolim pivaljkama
brigu na veselje...

što nam ide naopako
na drugog ćeš svalit
i upalit šaren doboz
on će te razgalit

tek stidljivo on učuti
kad nestane struje
valjda u to što divani
ni sam ne viruje

Veco

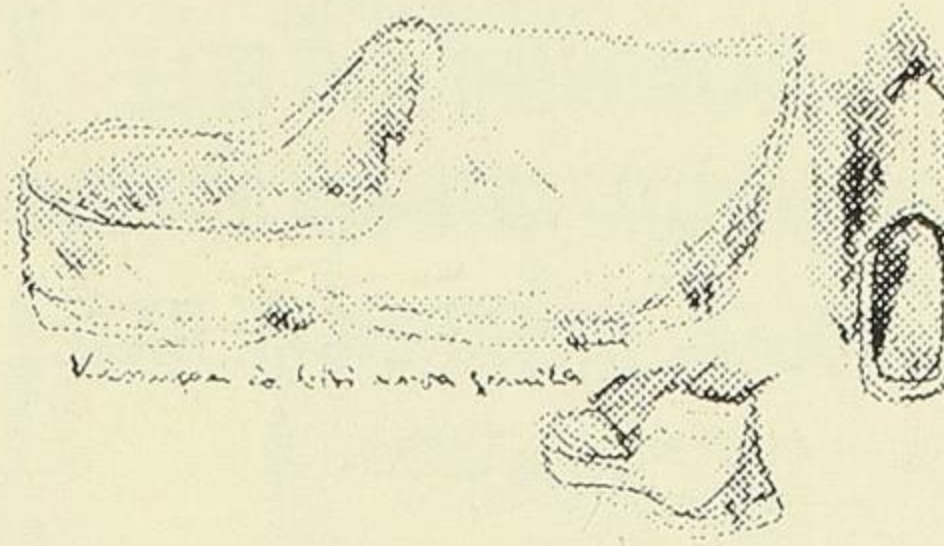
Natječaj za „preljsku pismu”

Slobodno se može reći da je mala institucija svakoga do sada održanog „Velikog prela” i „preljska pisma”. Još davne 1879. godine, kada su kulturni djelatnici okupljeni oko „Pučke kasine” organizirali prvo „Veliko prelo”, spjevana je i prva „preljska pisma” „Kolo igra tamburica svira” od **Nikole Kujundžića**, koje je nedugo zatim i uglazbljena. Taj se je običaj održao sve do danas: svako je „Veliko prelo” imalo svoju „preljsku pismu”.

Imajući obavezu prema toj tradiciji, Organizacijski odbor „Velikog prela '95” raspisuje NATJEČAJ za „preljsku pismu” ovogodišnjeg „Velikog prela”. Na taj se način otvara mogućnost sudjelovanja svih zainteresiranih, a stručni će žiri odabrati najbolju.

„Preljska pisma” treba biti napisana u duhu dosadašnjih: ikavicom, s uobičajenim motivskim i tematskim okvirom. Svoje priloge možete poslati na adresu: KUD „Bunjevačko kolo”, Preradovićeve 4., 24.000 Subotica, s naznakom „za preljsku pismu”, ili donijeti osobno u prostorije Društva najkasnije do 20. siječnja 1995. godine.

Za Organizacijski odbor „Velikog prela '95” Lazo Vojnić Hajduk, predsjednik

ŠIBARI

Bio mi Pajo u vašangama za badnje večer, al već onako u polak noćiva, a puco je – ta kaki puco, nego baco one madžarske petarde (sto komada deset maraka) ko da, Božem prosti, oslobađa moj salaš. Makso je lajo, mal lanac nije prikino. I ja sam se već uzmuvo, uzo pušku, stao na vrata, al onako da se ne vidim pa ko velim: „Ako je Božić nije rat. Potprašit ću ja njega”.

Mislio sam da je Pajo, jel ko je još u šoru tolkio blendav? Kad sam mu ispraznio pušku više ušivi približio je ko snig.

– Jesi l lud? – drekne on.

– A jel ti oslobadaš, jel čestitaš Božić?

Tako je bilo za Badnje večer. E sad, na svetog Ivana uveče, krenem ja kod Paje da mu čestitam šibare. Nisam pono petarde ni pušku, već compo. Snig mi malčice škripio pod nogama, al njegov Beljo me nije ostijo jel sam obašo čak oko košare i od gornjaka krenio, a vitrić je od doljnjaka lagano pirio. Zakvrcam na vrata i stanem iza. Otvori Pajo, turi glavu napolje i vikne: „ko je?” Ja ćutim, al mal ne puknem od smija. Svitlost od sobe osvitlila mu po glave, brkove i nos. Ta izgledo je ko glava trofejene divljači na zidu. Uto ti on koraci napolje da vidi ko je kvrcu. Taman mi se namistio. Opletem ga onako osridnje compovom po leđi, al kako je bio blizo dovatim ga po glavi i livom uvetu. Pajo se tako poplašio, dreknuo i istrčo napolje u snig. Na njegovu

esriću dica su prid kućom napravila Dida Mraza pa je pao priko njeg. Dica ko dica – od stare šerbe napravila „didi” šepicu, pa je Pajo glavom zveknio o nju. Kad je čuo kako se smije počeo je pljuvat snig, al bome i pcvat. Brkovi puni sniga. Ta izgledo je ko oni morski lavovi što i priko televizora puštaju.

– Čestitam ti šibare, komšija.

Ne bi bilo lipo napisat šta mi je kazo. Da bi ga malo oraspoložio, udarim na šalu.

– Vidiš, ko mene pucanjem, ja njega compovom.

– Valjda će Bog i nagodinu dat šibare, al onda se pazi. – sad je već i Pajo došo sebi – Nego, upadaj unutra da zalijemo ovo.

Za svaki slučaj compo sam bacio prid odžak na ogrizinu. Udemo unutra. Vidim: Pajina grana dosta fajnska, al što me oma žagnilo u oko to je da nema letrični selica, već nataknio one male od voska. Ko kadgod dok po salašima još nije bilo struje. Di je samo našo stalkove?

– Kako di? Pa na tavanu, na didinom starom salašu. On je sve te bogažije držo u bačinom leventaškom kovčegu. Mene ne aka reštrikcija. Moja grana svitli i na Božić i onda kad većina tumara u mraku.

Tu me malo bocnio, al proguto sam.

– Kad smo već kod struje jesi l gledo skupštinu juče prid podne, kad je pridložen zakon da budne sudija za ovu našu mafiju i zakon o kontroli za porez i na drugi način opljačkanog novca?

– Nisam a ni neću. A ti ako mi politikom misliš kvarit Božić, pa imam i ja na poslitku compo!

– Ne. Samo oću da ti kažem kako nas varaju i lažu.

– To znam. Pa to su i dosad radili, a čini mi se i od sad će. Pa na kraju mi smo i izabrali. Nego, drž ti čašu.

Grga

ZANIMLJIVOSTI

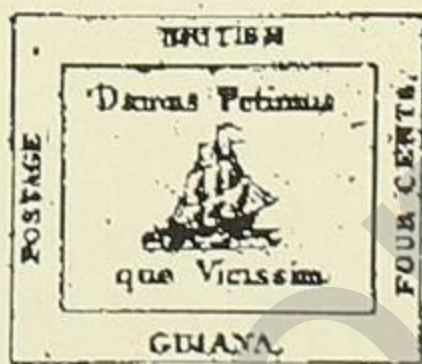
Prva partizanska marka nastala je kada je Đorđe Andrejević-Kun akademski slikar, dobio zadatak od Vrhovnog štaba da pripremi idejni projekt marke nove Jugoslavije. Kun je izradio crtež partizanskog borca koji drži razvijenu zastavu i pušku u ruci. Na

crvenoj podlozi pored petokrake zvijezde bilo je ispisano „Jugoslavija” ćirilicom i latinicom. Nabavljena je mrko-žuta hartija, a od lista „Borba” dobijena je tamnocrvena boja. Klišé je izraden u kruškovom drvetu veličine 20 x 30 mm. Rukom je otisnuto svega 20 primjeraka. Zna se da je Ivan Milutinović od 10 primjeraka nekoliko upotrebio za slanje pošte za Crnu Goru, po dva primjerka su dobili radnici u štampariji „Borba” i Vladimir Dedijer. Kun je za sebe zadržao jedan primjerak i sačuvao ga. U fondu PTT muzeja u Beogradu se nalazi jedan primjerak, dok se za ostale ne zna – izgubio im se trag.

Krajem XVIII. stoljeća vladale su velike zaraze. Kako je ta pošast prijetila i Europi, austrijska monarhija na području južnog Banata i Srijema u sastavu Vojne granice (krajine) osniva posebnu vojnopostansku u službu – sanitarni kordon za borbu protiv zaraza. Pisma koja su se prenosila iz ruke u ruku bila su potencijalni prenosiozi zaraznih bolesti. U posebnim poštanskim odjeljenjima – kontumacima – ova pisma su dezinficirana. Svako pismo je bušeno s nekoliko rupica i kroz te rupice ubrizgavan je dezinfikacioni prašak. Zemun je tadašnja ključna veza između istoka i Europe, te je bio jedan od najvažnijih kontumaca. Od 1746. godine jednom mjesečno je vršen prijenos pošte od Carigrada do Beča i u zemunskom kontumacu sva pošta je žigosana sanitarnim žigom. Danas, ova kontumacijska pisma žigosana u Zemu u imaju veliku vrijednost od kojih su najrjeđa pisma austrijskog konzumata.

Filatelisti su zaista čudni ljudi, poglavito ako su bogati. Stanoviti američki bogataš –

filateilst Arthur Hind – kupio je za 7343 lstg 1922. godine jednu unikatnu marku, koja je danas poznata pod imenom „grimizna Gajana”.

na”. U jednom filatelističkom časopisu objavljeno je 1938. godine da je pronađena još jedna takva marka. Naš vrli bogataš Hind, krenuo je u potragu i pronašao, nakon kraćeg vremena, vlasnika konkurentne marke i otkupio ju za ogromne novce. Nikada se nije saznalo koliko! Naš vajni bogataš je uzeo marku i ispred nosa bivšeg vlasnika jednostavno je prineo cigareti i zapalio uz riječi: „Postoji samo jedna grimizna Gajana od jednog centa.” I dan-danas ova marka važi kao najvrednija marka na svijetu. Pojavljuje se ponekad na izložbama, ali vlasnik joj nije poznat.

Ljudevit Vujković Lamić

Borba
Borba
Borba
Borba
Borba
Borba
Borba

NEZAVISNI
POLITIČKI
DNEVNIK

Spas Prijeti Svijetu

Svijet prijeti spasu, a nama je naša borba dala da imamo ministra za novinarskog kormilara. U to ime: „Proleter i svih zemalja uozbiljite se.” Danas nama, sutra vama. A onda će doći netko treći koji će reći: „A sad svi na svoja radna mjesta”.

Nama je dovoljno da znate za nas

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadorđev put 1
telefon (danonoćno): 024/51-514
- Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška”), telefon (danonoćno): 024/762-024
- Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orchidea”), telefon: 024/752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7
telefon (danonoćno): 024/792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16

Svaki redovan Bunjevac zna da čovika ne valja pitat kud ide, jel onda neće imat sriće. Pita se: kud Bog da? el kud bogdate? i onda je divan u redu.

Bijo niki dida koji je toliko virovo u tu vračku, da se s po puta vraćo ako ga pitaš kud ide. Imo komšiju nikog trčilažu, taj opet

užio u tim da didi naprkosi. Siroma' dida ni' se edared vraćo kad ga je ovaj uvrebo. Izruži ga dida gore neg kera, al ni to ne pomaže, onaj se pravi luckast:

– Dida, ja zaboravijo da to nije lipo kazat.

Edared dida pošo pašancu da uzajmi malo novaca, a komšija ga već čeka na čoši:

– Kuda ćete vi, dida, po ovoj zimi?!

Iz starog tiska RAZGOVORI BAČ BELE STANTIĆA-TATE POLAGACKO VOĐENI NA DUGAČKE RATE

– Hvaljen Isus, Tata!
– Amen uvik, sinko!
– Šta radite?
– Pa eto, kako da ti kažem, idem, al' baš očeš istinu da ti kažem, jel sam čovik, koji voli istinu i pravdu, ni ne idem toliko, ko što bi se lipše kazalo na gospočki način, šetam polagacko s noge na nogu, sad livu sad desnu, jel sadaneker šta drugo da radim. Eto, tako lipo šetam se pišice. Kad sam još bio mladi čovčuljak, onako prija četrdeset i nekoliko godinica, ondaneke nisam, sadaneker, šeto, već sam ondaneke više išo, jel između idišta i šetanja je, dragi moj golube, kako da ti sad najedared friško bez natezanja da kažem, dakle da ne odugovlačim, jel znam da se žuriš i nemaš kada da se tutekarce samnom šetaš, dakle sadaneker da ti već kažem između šetanja i idišta je zdravo velika razlika. Kako da ti i kažem, čovik dok je

mladi, ko što sam kadgod i ja bio, ti to istina Bog, ne pamtiš, al ima ko i to pamti, dakle, da ti već počnem, jel i ja još imam danas tušta posla, između šetnje i idišta je ondaneke velika razlika. To ti je ko na primer, kako da ti kažem... Imo sam ja jednog kuma. Tog ti nisi poznavo, jel je umro onako odprilike prija 30 godina, pamtim ko da je juče bilo baš onako prid berbu. Taj mi je još dok je bio živ u ono staro lipo vrime često reko: „E, moj kume, da si ti poznavo mog didu Pilipa! Siroma davno je umro, al bio je čovik, da mu u ono vrime para nije bilo! Moj dida Pilip uvik mi je govorio: „Sine, šteta što nije živ moj pretelj Pajo, sadaneker da je on živ sve bi bilo...”

– Ama, Tata, počeli ste da pričate o šetnji i hodanju, pa šta je razlika?

– Samo polagacko, sinko, na sve će doći red, samo još malko triba da se strpiš jel sve to ovamo spada. Dakle, kaže mom kumu njegov dida Pilip...

– Oprostite, Tata, žurim. Drugi put ćete mi završiti, a sad, zbogom...

– Zbogom...

(Nastavit će se)

Bunjevačko žackalo, 07 ožujka 1940.

GLAZBENI BRZOJAV

Uljudbeno, kako i priliči svečanim prigodama, a poglavito obljetnicama, našla je za shodno učiniti drugarica Ana Prčić, predsjednica ondašnjih komunista – sadanjih socijalista Subotice i uvažena zastupnica saveznog nam sabora, glede & unatoč nepravednih sankcija, glazbenim brzojavom slavljenicima iz „Magyar Szóá”. U dosluhu s osvjedočenim prijateljima mađarskog naroda iz vlastitih redova učiteljicom računa gđom Savović, preporoditeljem puka ljubitelja jogurta i mrzitelja birokrata samo iz Vojvodine, a sada visokog dužnosnika carinske službe g. Mihály Kertesz, gde Elvire Fekete glasnogovor-

nice obespravljenog dijela zatočenika međunarodne zajebnice, državotvornog Madara za otadžbinu Srbiju g. Halasi Tiborom, i, na kraju, s petim poštenim Madarom, ali iz Mađarske, svjesnim predstavnikom radničke klase i predsjednikom Mađarske radničke partije g. Thürmer Gyulom, drugarica Prčić poslala je glazbeni brzojav sa sukladnom melodijom u trajanju od 10 sekundi slavljenicima i isto TAKO, kako poTREBA ove prigode nalaže, prigodnom željom za uspješnim radom. Državna tvrtka Pošta-brzoglas-brzojav ovo nije proknjižila budući se još ne radi o inozemstvu, samo je morala bez ikakvog – vjerovali ili ne – uvida prosljeđiti.

Kava protiv mamurluka

1/2 l vode, 6 čajnih žličica kave, 4 cl šeri brendija, 2 cl konjaka ili vinjaka, 2 jušne žlice šećera, 4 kocke leda.

Zavremo vodu i filtriramo kavu (ili je skuhamo), ohladimo i ostavimo približno jedan sat pokrivenu u hladnjaku. Kavu prelijemo u stakleni vrč, dodamo

joj šeri, konjak, vrhnje, šećer i kocke leda. Temeljito promiješamo i podijelimo u četiri visoke čaše.

Ta kava, navodno, nije protiv mamurluka, što ga već imamo, već će ga spriječiti. Isto je tako odličan završetak svake zabave – osim, naravno, za vozače.

Bunjevačka narodna pripovijetka

Bunjevac ne kupuje majmune

– Kud bogdam da bogdam to je moja nevolja. Didi tribaju novci ko za glavu, naoštri se, sad edared će prikoračiti i vračku. Al i onaj zaintačio:

– Ne pitam ja vas kud bogdate neg kud idete?

E, didi se sad već smrklo prid očima, pa kresne:

– U dupe na vašar! Tio bi i ti sa mnom?

Onaj će sad ko priokrećat na šalu:

– Vidiću, ako kažete este l' pošli prodavat el kupovat.

– Tio sam prodavat, al sam se usput pridomislio.

– Zašto, Bože?

– Pa, tio sam prodat tebe, al mi ljudi kažu da nijedan Bunjevac neće da kupi majmuna.

Kazivao: Jaška Pletikosić, Tavankut
Sakupio i obradio: Balint Vujkov